

MAK

Ñeti garosikao ev

Mak ñeti epovoz ñeti kapot ev. Met Mak popuz abat modao Zon, met pi Iesuz mañairooh-abanari 12 porihanañ nap bon, oñ pi Zerusalem zeitak het ahö ravah, povoz Iesuz tovai emooh-povon pi et hareoh. Ma pi Pitanañ honeo amun sat em tovai Iesuz tooh-ñetiñ haohan hateveteoh, pot hodadevonañ nari hamah. Ma pi Banabas Polinañ gogot tovai sooh-popuz kapotak nap, povoz parup meñizooh.

Met batam porah Roma ñai abanari zeï maposikaroh heharinañ nae nap menat mapori ritou metat parum revah ahori ravat kez ahovonañ zeï maposikaroz korav ravat heh. Met Roma añarab pori Iesuz ñetiv hatevetet barotap bata-panez hat tep epatak pi Iesu añarab lamari batin batah-ñetiñ, ma pituhol añaraboh menat heh-pori ruohan berevat sooh-ñetiñ red menahapuh, rotap Iesu Seten ritou metat bat hor batahaek pi rekot dari hori hezari eñizohopanez pov Mak popuhö ev menat ba ou batah.

Met Kristo abarah maot hasahan krismasañ 30-iz zut bon tah-porah pi tep epat red menah.

Aban Mak Iesuz ñetiv menahat ev

Zoan ivoh memehapuz ñetiv

Matiu 3:1-12; Ruka 3:1-18; Zon 1:19-28

¹ Iesu Kristo Godiz ropuz tah-ñeti tinavoz kapot ev. ² Met batam propet aban nap pim abatao Aisaia epat menahan hez,

Hatevetei, aban nap meeman sat añarabon epat mañohopan, “Pi totoi emapanez tah.” Pot mañovai sohopan.

³ Met ham betez narah aban pop ñeo ñarah epat hahopan, “Darim Amip emapaneg, pimaz homet ñai bizat pim emohopanezaek nonor ba oñ batohozei.” *Aisaia 40:3*

⁴ Pot menahan hezaek tokat aban Zoan ham betez nonair nai bonorah het Godiz ñeti tinao añarabon mañovai epat mañooh, “Arim horiñ betet loporizaro borourat hepeken ivoh emeehoman God arim hori tovai emameg-poñ ol betehopan.”

⁵ Pot mañovai soohan Zudia zeisikanañ, met Zerusalem zeitakanañ añarab ahovokaro Zoan hehaek sahapuh, parum hori tovai emoohañiz Godin bar mañat Zodan iverih sa rouvoohan Zoan ivoh memeoh.

⁶ Met Zoan pi poek het pim dimip kamereholoz taetanañ matut tahan hehap meet, anumai kosisinañ zapati matut tahan hehas pavarah urahapuh, pi mainiaholor ñed urü nena nohot heh.

⁷ Pot tohot hehapuh pi parun epat mañooh, “Met aban nem tokat gogot tovai emapanez tah-popuz kezavohö nem kezao ritou metat hepan. Met pop pi aban abat ahovonañap, oñ ne aban goe abatao bon betezap ev, povoz pinañ toutat deip ñetiv hakaz ne rekot bon. ⁸ Met ne iv upaivonañ ari emeamoh, oñ popuhö Godiz Pul Tinap ari anapan,” pot mañooh.

Zoan Iesu ivoh memeeh-ñetiv
Matiu 3:13-17; Ruka 3:21-22

⁹ Pot mañovai soohan Galili zeisik Nasaret zeitak Iesu hehaekanañ emahan Zoanihö pi Zodan iverih ivoh memeeh. ¹⁰ Tahan iverihanañ bal haovai abar elat okat epat tahan Godiz Pul Tinap id pururuapuz zut Iesuz gagaih erah. ¹¹ Tahan abarahanañ ñe nao epat hah, “Ni nem rop, ne loporï nihar nanat nim tameñivon etet nimaz ahoam biñ ravamoh.”

Seten Iesu zu metooh-ñetiv
Matiu 4:1-11; Ruka 4:1-13

¹² Met pot mañovaiam Godiz Pul Tinapuhö ho-dadeo manahan Iesu añarab bonoek ham betez nonair nai bonorah sat heh. ¹³ Tahan poek pi anumai morah het ñai tooharinañ au alizañ 40 hehan, Seten emat pim hapanezat Iesu tapan hat zu metoohan Iesu pim haohat nat heh. Toohan enzolihol emat pi meñizat heh.

Iesu gogot kapot tah-ñetiv
Matiu 4:12-17; Ruka 4:14-15

¹⁴ Met aban ahop Erod Zoan bat kakam zeimakeh memerizahan hehan Iesu Galili zeisik sat Godiz baiñetinao kapot tat añarabon epat mañovai sooh, ¹⁵ “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez batam hahan hezpov petev ou haravapanez tah, povoz arim horï tovai emoogiñ betet loporizaro borourei. Tepeken Godiz baiñetinao añohoman hatevetet homeo badae batovai sohopek.”

Iesu aban nariz as hah
Matiu 4:18-22; Ruka 5:1-11

¹⁶ Met pot mañovai soohapuh narah Iesu iv havè ahò navoz abatao Galili mañooh-povoz kupavozañ sohot etehan Saimonir bosip Anduru parup pisihol boohañariv, povoz iv havè povok dev kiñ betehot hehan Iesu sahapuh parupin etet pot mañah, ¹⁷ “Eroñariv ae, arip emepeken sakahapuh pisihol bat batogü manamegivoz zut añarab batogü manat Godiz Baiñetinao mañoohopeken hatevetehopanez gogot añairohom.” ¹⁸ Pot mañahan parup hatevetet zuam parupim dev kitü betet emat Iesunañ honeo sah.

¹⁹ Met paru aviam sovai Iesu maot etehan Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon parum boutitak toutat heh. ²⁰ Tat dev kitü elahaek maot or manohot hehan pinañ parup sapanez mañahan tapuraham parupim papap, pim gog abanarinañ boutitak hehaek, betehapuh emat pinañ honeo sah.

Iesu pitup ruahan sah

Ruka 4:31-37

²¹ Met paru sohot Kapaneam zeitak sat orahapuh zeirevai Zudaholoz gogot natañiz aliz nasik añarab parum topour zeimakeh lokat hehan Iesu poek lokat baiñetinao bar mañoohan ²² paru hateveteohan aban ñeti kateñiz mañairaholoz zut namañ, oñ hodad ahovonañ het mañooh, povoz paru marahol ker menat pot homeoh, Ui, aban akap pi Godiz Baiñetinavoz maupuhö ak hamah.

²³ Pot paru homeohan aban napuhö pitup menat hehaekanañ epat hah, ²⁴ “Ni Iesu Nasaret zeitakanañap, dei tair etekez hat ev emeñ? Met ni Godiz nemeehan emeñ-tinap, pot ne hodad hezag, ni dei bahori avatekez emeñi?” ²⁵ Pot

at hahan Iesu epat ñai mañah, “Ni tovai okat haotun, oñ aban okop betet ni berevat sa.”²⁶ Pot mañahan pitup berevat sapanez hel hel haovai abanap barik rik urat bavetet berevat sah.²⁷ Pot tahan añarab etet agol atat paru pot nae nap mañah, “Ui, pei magei tairao ev tah batah? Tat pim kezavonañ aban okopuh pitup menat hehaek mañat ruahan hatevetet mañahat baval hat berevat sah.”²⁸ Met Iesu pot tah-ñetiv añarab haovai soohan Galili zeisik an pap manooh.

Iesu Saimoniz añ lelamap batin batah

Matiu 8:14-15; Ruka 4:38-39

²⁹ Met paru topour zeï pomak betet sat Saimonir Anduruz zeimakeh Zemisir Zon paru hono lokah.³⁰ Tat Saimoniz añ lelamap lam mid midiv tat orat hehan etet paru Iesun pimaz bar mañah.³¹ Tahan Iesu añ popuz nakoe sat marasiz bat baval hahan tin ravat pi parum gipiz bareñat tezat manahan nah.

Añarab lamavonañari batin batooh

Matiu 8:16-17; Ruka 4:40-41

³²⁻³³ Met gitap bañodahan añarab zeï potakari parum lam navor nao tat heharir pituhol menat hehari bat emat Iesuz zeï heh-pomakez haitokoroh mapori topourat heh.³⁴ Tahan lam navor nao tat heharir pitü añaraboh menat heh-pori Iesuhö map batin batah. Met pitü pori Iesuz kapot paru hodad, povoz paru bar hapanen añarab hodad tapan hezavoz pi pitü porin ah ñeo mañat ruahan sah.

Godiz Baiñetinao mañovai sooh

Ruka 4:42-44

³⁵ Met poek orat hehaekanañ zeirevai al teep-anez toohan Iesu ze pomakehanañ berevat sat añarab bonoek het Godin mañ mañohot heh. ³⁶ Tahan Saimonir modari al tezahan pimaz melahar sohot bar batat pot mañah, ³⁷ “Erom, ni tair tat ev emat heñin añarab nimaz mel tamah?” ³⁸ Pot mañahan Iesu pat, “Met ne okorinahar mañohot naketü, oñ paru maporin mañohomaz emoh, povoz dari ze modañik sat nem ñeti bat emoh-epov mañovai sohom.” ³⁹ Pot mañahapuh Galili zeisik Zudaholoz topour zeñik lokat baiñetinao mañovai, añarab narih pituhol menat hehaek ruovai sooh.

Aban obuloñ hehap batin batah

Matu 8:1-4; Ruka 5:12-16

⁴⁰ Met pot tovai soohan narah aban obuloñ pohao tat heh- nap emat Iesuz nakoe rariñ rez bareñat* epat mañah, “Erom, ni ne batin navatekez homet zait tekë, povoz haken ne tin ravom.” ⁴¹ Pot mañahan Iesu pimaz zakep tat pim maras meet aban popuh bizat epat mañah, “Ne zait toh, povoz ni tin rav.” ⁴² Pot mañovaiam pim obuloñ map bon tahan aban pop tin ravah. ⁴³ Tahan Iesu ah ñe kezao piin pot mañah, ⁴⁴ “Ni petev sekepuh tovai añarab modarin nem netoh-ñetiv mañotun, oñ ni sat aban anumaihol bareñ elat mañaramah-napun nim heris mañaireken etet, Rotap aban epop tin haravah, pot nimaz hodad tapan. Tapanen met batam Mosesiz hahan

---

* **1:40:** Pavar 40 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

hezat ideñariv bat ni God hañiv metekë. Teken añarab etet ni tin raveñivoz paru hodad tapanen ni parunañ honeo maot ari hepek.”⁴⁵ Met piin ah ñeo pot mañahan sahapuh Iesuz ñeo elat pi batin batah-ñetiv zeï posik añarabon mañovai soohan map hateveteh. Povoze Iesu ganö zeï natak sat hepanen añarab ahovokaro emat pim okat epat rouvat kin kin tapanepuh ba atalip metapan hezavoz pi mosik zeit bonoek sat hehan, añarab parum zeitakarohanañ pihaz emooh.

2

Eñar mar ñomahap batin batah

Matiu 9:1-8; Ruka 5:17-26

¹ Met tokat aliz nañ bon tahan Iesu maot Kapaneam zeitak emahan pim emah-ñetiv añarab hatevetet emat, ² pim zeï hehamakeh topourat map atalip tat hehan haitokoroh ñarav nas nakez. Pot tat hehan Iesu baiñetinao mañoohan ³ aban nañariv nañariv aban eñar mar ñomat hehap bat emat etehan, ⁴ paru map atalip tat heh. Tahan paru pot nae nap mañah, “Rekot piuhö aban epop batin batapan.” Pot hat aroposik rao rao helat zeï aropos ur edat aban lamap oraeh-bi tav tav posik bitom kitï urat kohat meehan Iesuz nakoe er horah. ⁵ Tahan Iesu etet aban poriz homet bat emah-pov pi hodad tat epat lamapun mañah, “Erom, ne nim horï tovai emooñ-poñ ok ol haveteohö.”

⁶ Pot mañahan aban ñeti kateñiz mañairoohnari paru honeo hehaek hatevetet parumam epat homeoh, ⁷ Aban epopuhö rekot napuz horï tamarhatü ba naolotü, oñ God nenapuhö ol beteamah.

Met pi Godiz zut ravapan hat hori okov mañahan dari hatevetegin tin narav. ⁸ Met pot paru mogao tat homeohan Iesu parum loporizaroh homeohavon etet pi zuam hodad tat pot parun mañah, “Tairaiz ari nemaz okat homeameg? ⁹ Met ‘Nim hori tovai emooñ-potü ba haveteohö,’ pot mañoh, oñ rotap baveteohö ma ba navet-povoz ari etet hodad nat hez, oñ aban epopun pat, ‘Ni bal haz,’ pot mañoman pi petev bal hapanen ari etepekezaek nem kezao ou ravapanen hodad tepek. ¹⁰ Met ne Añaraboz Nanep ari añaraboz hori tamegiñ bavetemaz kez pov neeh hez-pot hodad tepekez ne aban epopun, ‘Ni bal haz,’ pot mañoman pi bal hapanen etet nem kezavoz ari hodad tepek.” ¹¹ Iesu parun pot mañat aban lamapun pat, “Ni bal hat holorumet bat nim zeitakaz sa.” ¹² Pot mañahan añarab etet hehan aban pop bal hat pim holorumet bat sahan paru mapori agol atat Godiz abatao bat hel batat pot hah, “Ui, dei petev ou ravah-akavoz zut navon mamog et narë hegiek, petev ou ravahan eteg,” pot hah.

Livaiz as hah

Matiu 9:9-13; Ruka 5:27-32

¹³ Met pot tahaekanañ Iesu maot Galili iv havevoz kupavozañ soohan añarab etet pihaz emahan poek pi rouvat het Godiz ñetiv mañah. ¹⁴ Tat maot sohot etehan Livai, Alpiasiz rop, pim takes monis booh-zeimakeh toutat hehan Iesu piin etet epat mañah, “Erom, ni emeken deip sopain.” Pot mañahan Livai bal hat Iesunañ parup sah.

¹⁵ Met sahapuh Iesur pim mañairooharir takes monis booh-narir aban hori tovai emooh-mod nari, paru pinañ honeo soohaek Livaiz zeimakeh lokat toutat gipiz nooh. ¹⁶ Tahan aban ñeti kateñiz mañairoholor Parisi aban nari etehan Iesu parunañ honeo toutat gipiz noohan paru porihö Iesuz mañairooh-abanarin epat at mañah, “Met tairaiz pi aban hori tamah-okorinañ honeo paru toutat gipiz namah?” ¹⁷ Pot at mañahan Iesu hatevetet parun ñeti hañ epov mañah, “Aban nap lamao nat tinam hepanen aban modap meñizat batin batapanez pihaz nasotü, oñ aban nap lamao tat hepan, povozahoh aban modap pi meñizat batin mavatapanez pop pihaz sapan. Met povoz zut ne, ‘Dei aban tin tamegiri ev,’ pot hamah-poriz hat ne naem, oñ aban hori tamah-tapuri meñizomaz hat ne emooh,” pot mañah.

Gipizoz ah ñeo hat mañeo haokaz ñetiv

Matiu 9:14-17; Ruka 5:33-39

¹⁸ Met aliz nasik Zoan ivoh memeohapuz mañair abanari, ma Parisi abanari paru Godin mañ mañohopanez hat gipiz nain heh. Tahan añarab nari etet emat Iesun epat at mañah, “Met Zoaniz mañair abanarir Parisi abanari paru Godin mañ mañohopanez homet porah karah gipizoz ah ñeo hat nain hez, oñ nim mañairameñ-abanari deim tameg-pot nat, povoz homet at nañakaz ev emeg.” ¹⁹ Pot mañahan Iesu maot parun epat mañah, “Met añarab nari parum kapotak nap emapanen paru pinañ honeo het biñ ravat gipiz nohopan, ²⁰ oñ tovai sohot tokat ñai aban narihö aban pop basapanez porah pim

kapotakari pimaz zakepivonañ het gipiz nain hepan.

²¹ Met aban nap pim dim giv topar kelapanen giv tet magei nat bat kelapanez poek nameotü. Met pi pot tapan, povoz maot zuam giv tet magei pot meepanen hepanezaek dim topar kelapanen puiorö maot ahö ravapan. ²² Met mod nao amun pot hez. Met aban nap iv ñerë hep hop hop hatat hepanez mamogavok ivov holapanen emat beo rezapanepuh rapat ozourapan, oñ iv ñerë hep magei tinavok ivov holapan, povoz rapat naverevotü, oñ tin hepan,” pot mañah. (*Pot Iesu paru Zuda pimeri parum iz mimiholoz mañovai emoohat pim ñetï mageivonañ bahoneo batapan hezavoz homet ñetï epovokaro mañah.*)

*Iesuz mañairahol uitiñ tavat nahao ev
Matiu 12:1-8; Ruka 6:1-5*

²³ Met tokat parum gogot nat aliz poñiz nas al tezahan uit av nañiz ñaravavozañ Iesur mañairooh-abanari sahapuh paru pori uit ul nañ tavat noohan, ²⁴ Parisi aban nari etet Iesun pot mañah, “Erom ae, met tairaiz darim gogot nat aliz epesik paru nimeri ah ñeo hahan hezao elat gog okat tat uit uloñ tavat namah?” ²⁵⁻²⁶ Pot mañahan Iesu pat, “Evo, paru horiv ok nat, oñ darim iz mim ahop Devidiz tah-ñetiv rekö hamegiek ari tin hodad nata? Met Godiz tup ahomakeh aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahop Abiata heh-porah Devidir pim modari gin ñomat emahapuh pi kohat tup pomakeh lokah. Tat bereñ Godiz au hat bizooh-nañ, aban anumaihol bareñ elat mañaramah-nen pori nohopan, pot hahan hehaek Devid berë poñ bat nat pimeri

amun manahan nah.” ²⁷ Pot hat Iesu maot parun epat mañah. “Met Godihö darim gogot natotuz alizañ anahavoz kapot añom. Met pi añarab meñizapanen tin tovai sohopenez hat gogot natotuz aliz poñ bamain batat anahan hez. ²⁸ Met ne Añaraboz Nanep darim gogot natotuz aliz hahan hezañiz maup ravat hezap ev,” pot mañah.

3

Maras bel ravat hehap batin batah

Matiu 12:9-14; Ruka 6:6-11

¹ Met narah topour zei pomakeh aban marar bel ravat ñomat hehap poek hehan Iesu maot emat lokah. ² Tahan parum gogot nat-aliz poñiz nas, povoz Iesuz kaev ravat heh-aban nari Iesu gogot tat aban pop batin batapanen paru, “Pi hori ok tah,” pot hat pi ñevok biipan hat piin etet heh. ³ Tahan Iesu aban maras bel ravat hehapun pot mañah, “Ni bal hat ev emat rouv.” ⁴ Pot mañahapuh pi Parisi abanarin at mañah, “Met Mosesiz ñeti menahan hez-poñ baval hat tovai darim gogot nat hez-alizañik dari modari meñizat tin metook, ma am et mereet hekan horiam hepene?” ⁵ Pot Iesu mañat et okat epat tahan paru ñeo nak lop kezarizaronañ het mar belesinañapuz zakep nat heh, povoz Iesu pim loporì honoñai tahapuh aban pop pim totoi sat rouvat hehaek pot piin mañah, “Nim maras tu haz mee.” Pot mañahan pi Iesuz hahat tahan pim maras tin ravah. ⁶ Tahan Parisi abanari etet kaev ravat bal hat berevat parum gavmaniz aban ahop Erod popuz hahan hehat tovai emooh-porinañ

honeo ravat Iesu ur ñomapanez ñetiv nae nap mañah.

Añarab ahovokaro togü manat heh

⁷ Pot haohan Iesur pim mañairooh-abanari zeï pot betet Galili iv havë ahovoz nakoe sah. Tahan Galili añarabor, ⁸ Zudia zeisikanañarir, Zerusalem porir, Idumea porir, Zodan iveriz karomakati heh-pori, ma Taiar Saidon zeitakaro totoi heh-añarab, map porizaro Iesuz tovai emooh-ñeti poñ hatevetet pim nakoe emah. ⁹⁻¹⁰ Met zeï posikarohanañ emahan Iesu lamari batin batoohan, lam modarizaro ahoam pim herisik bat tin ravapan hat kez tat modari ba okat epat metovai totoi emoohan, Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Ganö paru ne ba atalip netapan hezavoz ari bout okat bat helat iv havë epovok somaz ev nem totoi bat emat hezei.” ¹¹ Pot mañat Iesu pitü añaraboh menat heh-pori ruohan paru hel hel hat añarab pori bavetet pot piin mañah, “Ni Godiz rop ok.” ¹² Pot hahan Iesu pituholon epat ah ñeo mañah, “Ae, ari tovai nem kap okat bar haotunei, oñ am sei,” pot mañah.

Iesu pim mañairahol 12 bamain batah

Matiu 10:1-4; Ruka 6:12-16

¹³ Pot mañahapuh Iesu dañevok sat aban narin as hahan emahan, ¹⁴ pinañ honeo sohopenez abanari 12 bamain batat parum abatao aposor abanari pot mañah. ¹⁵ Tahapuh epat parun mañah, “Ari nenañ honeo hepeken tokat emee-man sat Godiz baiñetingo añarabon mañovai pituhol menat hepanezaek ruohopekez kez pov

ari anom.” Pot parun mañah. ¹⁶ Met Iesuz bamain batah-aban poriz abatañ ev, Saimon, Iesuhö pim abat modao Pita pot mañah-pop,

¹⁷ met Sebediz roñariv Zemisir bosip Zon, Iesuhö parupim abat modao Boanesis, pot mañah. Met abat povoz kapot, Guiras tol hama-havoz zutañariv ev.

¹⁸ Andurur,

Pilipir,

Batolomiur,

Matiur,

Tomasir,

Zemis Alpiasiz ropur,

Tadiusir,

Saimon, modap pi Selot porihanañ nap*

¹⁹ Met Zudas Iskeriot, pi tokat Iesu bapanez bar mañat mañairahap.

Aban pori ba ou batah.

Pi Bielsebuliz kezavonañ tah, pot hah

Matiu 12:22-37; Ruka 11:14-23, 12:10

²⁰ Pot tat Iesu maot zeï namakeh sat lokahan añarab ahovokaro emat topourah. Tahan Iesur mañairooh-abanari gogov ahoam tohot heh, povoz paru toutat gipiz napanez rekot bon.

²¹ Tahan pimauzari pot tahavoz hatevetehapuh pot hah, “Iesu rumurat het gipiz nain tamah batahag, dari sat pi bavizat emak.” Pot paru hat sah.

---

* **3:18:** Pavar 18 -Met Selot mañah-pori Roma ñai aban patari korav ravat hehaek sapanen parum zeis maot parumauhö korav ravat hepenez kilam gogot tooh.

²² Met aban ñeti kateñiz mañairahol Zerusalem zeitakanañ Iesu hehaek emat heh-nari pot modarin mañooh, “Ae, Bielsebul† pituholoz ahop pinañ honeo het, pi kezao manat hezan pituhol añaraboh menat hezaek ruamahan samah.”
²³ Pot haohan Iesu parumaz as hahan pim nakoe em topourahan ñeti nao epat at mañah, “Met tair tat Setenihö pim mod nap ruapan?”
²⁴ Met zei nasik añarab kap honet hepanepuh kaev ravat nae nap menat berat nari main nari main ravapan, povoz parum garos tin hepanezao hori ravat hepan.
²⁵ Ma zei natak añarab nae nap zei ñai tovai sohapan, povoz parum hepanezao amun hori ravapan.
²⁶ Povoz zut pituholoz ahop Seten pop pi hodad houlovokaronañ ravat het pim irih hez-pitü pori ruohopanen paru honeo het gogot tohopenez pov hori ravat bon tapan.

²⁷ Met aban kez nap pim zeimakeh hepanen aban givogï nap sat kunak lokat pim nonair naitü givogï bapane? Evo, pot bon, oñ garos aban kez popuz eñar maraz bitomenañ demat betepanen oraepanenahoh, pim zeimakeh lokat pimotoü givogï bapan, oñ pi nadem am hepanen rekot lokat navotü.” *(Met ñeti hah-epovoz zut Iesu pi Seten mez haer horat ritou metat hetahoh pituhol pi unun ruoh.)*

²⁸⁻³⁰ Pot mañat maot epat mañah, “Met ari añarab ñeti hori tairao hapek, ma hori tairao tepekezaek rekot God hori poñ ol betepan, oñ Pul Tinapuhö kezao nanahan ne gogot tohon ari, ‘Seteniz kezavonañ pi gog okat tamah,’ pot ha-

---

† **3:22:** Pavar 22 -Bielsebul abat pov Seteniz abat modao ok.

givoz zut añarab tairari Godiz Pul Tinapuhö nap meñizapanen tin nao tapanen ñeti horiv hat Pul popuz abatao batiu tiu batat epat hapan, ‘Seteniz gogot ok tamah,’ pot hapanen God rekot parum hapanez hori pov ba ol navetetü, oñ pohazao am het hepan,” pot mañah.

Iesuz nonopur bosiholoz ñetiv

Matiu 12:46-50; Ruka 8:19-21

³¹ Met pot haoh-porah Iesuz nonopur bosihol emahan nap kohat zeimakeh pimaz meehan sat mañah. ³² Tahan añarab Iesuz okat epat toutat het pi ñetiv haohan hateveteohaek mañahan paru porihö Iesun pot mañah, “Erom, nim nonopur bosihol iñidoh emat het nimaz as hamah.” ³³ Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met rotap ok hag, oñ tairari nem nonopur bosihol ravat hez?” ³⁴⁻³⁵ Pot hat pim okat epat añarab toutat heharin etet pot hah, “Met nem nonopur naner bos ev hezag etei. Met añarab tairari nem Pap abarah hezapuz zaitivok tovai sohopanez porihoh nem nonoholor bosiholor sauhol ravat hez,” pot mañah.

4

Uit biñ avasik beteh-borë ñetiv

Matiu 13:1-9; Ruka 8:4-8

¹ Met narah Iesu maot Galili iv havevoz kupavozañ sohot añarabon ñetiv mañovai sohan añarab ahö navokaro pim okat epat topourah. Tahan pi boutitak toutat havevok aviam hon rav meñet hehan añarab kupavok rouvat heh.

² Tahan pi paru hodad tapanez nañir nañiti batatat ñeti mapoñ mañovai soohapuh ñeti mod epov parun epat mañah, ³ “Met ari hatevetei, aban nap uit bi nañ pim avasik betepanez* basahapuh, ⁴ bi poñ betevai soohan nañ nonoroh ñodahan idehol arat emat toutat nah. ⁵ Met mod nañ helevoz revah hamar aviam hehaek ñodah. Tahan poek zuam berevah, ⁶ oñ pim medeñeñ revah moruat heh, povoz gitap berevat kez mañahan ñu ravat ñomah. ⁷ Met mod nañ hamar zen zeneñ hehaek ñodat zen zen poñinañ honeo berevat zen zen poñihö ahö ravat bamezahan uit uloñ tin navad. ⁸ Met mod nañ ham haleñai tinarah ñodat berevahapuh uloñ tin badah-poñiz nañik uloñ aviam 30 badahan mod nañik uloñ ahö heriam 60 badahan met modañik uloñ ahoam 100 badah.” ⁹ Met pot ñetiv mañahapuh Iesu maot parun epat mañah, “Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hat-evetet tin hodad ravei.”

Iesuhö ñeti mañahañiz kapot mañah

Matiu 13:10-17; Ruka 8:9-10

¹⁰ Met añarab ahö povokaro map sahan Iesunañ heh-narir pim mañairooh-abanari emat pim ñeti mañoooh-poñiz kapot hodad tapan hat Iesun at mañah. ¹¹ Tahan Iesu parun epat mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez nonor iz ravat hezaek petev ari nenari pimauhö hodadeo anamah, oñ iñidoh hez-mod

---

* **4:3:** Pavar 3 -Met parum toohat uit poñ darim ñedeamegivoz zut nañed, oñ hamarah betevai saem tooh. Met akopun ev eterë.

porin nañir nañiti bavatat mañamoh. Met pot mañamohovoz kapot epat hez,

¹² Met paru etañinañ eteo tin eteamah, oñ kapot tin hodad narav hez, ma paru hat koveñinañ ñetiv hateveteo tin hateveteamah, oñ kapotaz tin hodad narav tamah. Met ganö paru Godiz homet loporizaro borourapanen pi parum hori tamah-poñ ol betepan hezavoz pot tamah.”

Aisaia 6:9-10

Pot Iesu parun mañah.

Uit biñ avasik betehavoz kapot mañah

Matiu 13:18-23; Ruka 8:9-15

¹³ Met Iesu ñeti epov mañat pi maot parun at mañah, “Ari uit biñiti bavatat ñeti añohovoz kapot hodad nat hezaek, maot tokat mod nañ añoman tair tat hodad tepek? Met povoz kapot ev bar añomaz toh. ¹⁴ Met aban uit biñ avasik betehapuz zut aban nari Godiz ñetiv hamah.

¹⁵ Met biñ nonoroh ñodat oraehan idehol emat nah, pot añohoñiz zut añarab nari Godiz ñetiv hateveteamahan Seteniho tapurah emat Godiz ñeti pov maot baveteamahan unun manamah.

¹⁶ Met heleñiz revah bi nañ ñodat berevat hehan gitap et mereehan ñu ravah, pot añoh-poñiz zut añarab nari Godiz ñetiv hatevetet zuam biñ ravat bahorè hat hez. ¹⁷ Oñ medeñeñ revaham moruat hehavoz zut parum loporizaroh tinam naviz povoz tokat añarab nem ñetivoz kaev ravat hez-narihö emat parun etet moreg metat honoñai povor kao mañairamah, ma honoñai mod nao paruti ou ravamahan paru povoz homet kaev ravat Godiz ñetivoz zuam betet unun manamah.

18-19 Met bi nañ zen zeneñiz ñaravatak ñodat berevahan bamezah, pot aňoh-poñiz zut aňarab nari paru Godiz ñeti povon hatevetet bat tovai parum ham heriñiz tohopanezat ahoam homeamah, ma monir zeirurumaz zaitiv ahö tamah-poñihö ñeti pov bamezamanan parum loporizaroh tin hep-anezao ou narav. ²⁰ Met bi nañ ham haleñai tinarah ñodat berevat ul tinañ badah, pot aňoh-poñiz zut aňarab nari Godiz ñetivon hatevetet baval hat loporizaroh tinam biamahapuh sohot ul tinañiz zut nari aviam tin tovai samah, met nari ahö heriam tin tovai samah, met nari ahoam tin tovai samah,” pot mañah.

Ramuñad ba iz navatotuz-ñetiv
Ruka 8:16-18

²¹ Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met aban nap ramuñad rañiit kohat hapisiz giruvok ma arusiz irih ogolerah ba iz batapane? Evo, met ourah badapanen het ñadohot hepan. ²² Met petev Godiz ñetivoz kapot iz ravat hezaek, aňarab hodad nat hez-mapoñ tokat piuhö ba ou batapanen paru hodad ravapan. ²³ Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei.”

²⁴ Pot mañat maot epat mañah, “Met ne ñetiv hamohon ari hateveteamegiek tin homet tovai sohozei. Met ni nap tinam hatevetet homekezap tin hodad ravekë. ²⁵ Met tairap Godiz ñetivon hatevetet bat hepanez pop revah piuhö hodad modao manapanen pim loporih hodadeo ahö ravohopan, oñ mod tairap pim ñetivon hatevetet

homet zait nat hepanez pop Godihö pim hat-evetepanez pov maot bapanen, pi arapae tat kerë hapan,” pot mañah.

Bi uloñ badah-borë ñetiv

²⁶ Pot mañat Iesu añarabon maot epat mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hepekezavoz epovotï zut tat epat añom, Met aban nap avasik bitü ñedet, ²⁷⁻²⁹ zeitak emat orat bal hat sat bapai tovai sohot hezan pim bi ñedeamah-potü hamarähö haleñaiv manamahan, ñekeñ berevat haleñai tat taeñ ahö ravamahapuh tokat uloñ badat utap tamahan sat bat emat namah. Met bitü ñedeamahan tamahavoz kapot aban maup ok hodad nat hez,” pot mañah.

Zi miz pomedez ñetiv

Matiu 13:31-32; Ruka 13:18-19

³⁰ Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met God arim koravopuz masakavoz roketak hep-ekezao tair hez? Ma kapot ou ravapanez tairavotï zu tat arin añom? ³¹ Met epat añoman hodad ravei. Zi namedez abatao mizimed pomedez bi uloñ goeñitar hez, oñ nap bi ul poñikanañ nao ñedeamahan berevat ³² ahö ravamahapuh zi modañ ritou metat mar arur ahö ravamahan idehol emat parum zezeñ bizat oramah.”

Iesu borë ñetï nenañ mañooh

Matiu 13:34-35

³³ Met añarab Godiz ñetiv hapanen hatevetet rekot hodad tapanez ñetï epeñ Iesu parun mañat poñiz zut mod nañ amun mañovai sooh, ³⁴ met paru maporin kapot bar namañ, oñ pi

pim mañairooh-abanarinañ main ravat sat heh-poratihoh pim ñeti mañooh-poñiz kapoñ parun bade de mañooh.

Iesu hadao bavon batah
Matiu 8:23-27; Ruka 8:22-25

³⁵ Met aliz posik hapanezai ravahan Iesu pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Dari iv havevok akaromasiti ñarat sak.” ³⁶ Pot mañahapuh paru añarab ahovokaro poek heh-pori betet bout potak Iesu toutat hehaek helat paru mapori sahan bout modañik añarab nari helat parum tokat sooh. ³⁷ Tahan hadao haret patao urahan boutitak ivov ñai mol mol hat emat bamezapanez tooh. ³⁸ Met pot toohan Iesu boutitaz tokarah ñan tarav natak gagai bizat orat hehan paru pi bado tat pot mañah, “Añairameñip ae, totoiam dari ev iv havevok er horat emiv elakaz tegig, ni povoz hodad nat am orat heza?” ³⁹ Pot paruhö piin mañahan pi bal hat hadavor havevon pot ñeo ñarah mañah, “Ae, nen okeg, bon tei.” Pot mañahan hadao bon tahan haveo maot pim hehat ravah. ⁴⁰ Tahan maot pi parun epat mañah, “Met rotap ari nemaz tin homeo badae navat het ñaihet tat neen okat nañeg.” ⁴¹ Pot mañahan paru patao dei dei tat ñaihet tahapuh parumam nae nap epat mañooh, “Ai ui, pi hadavor havevon mañahan pim ñeo hatevetet zuam hahat tahag, aban epop tairap ev?” Pot paru nae nap mañah.

5

Aban pituhol menat hehap batin batah
Matiu 8:28-34; Ruka 8:26-39

¹ Met paru Galili iv havë ahovoz karomasiti boutit basat bagaa batat er horat Gerasa añaraboz zeisik sah. ²⁻⁵ Met zei posik aban pitup menat heh- nap orah rezah ñomoohari baveiroohaek ma dañeñik sat em tovai hel hel hat heleñ bat pimauz aboi bareñ eloohan abanari pim eñar marah bi kezañir seniñinañ demoohan hehaek pi am kez tat poñ babil betet soohan aban napuhö pi nav, oñ pim main sat em tohot het poekam orovai sooh.

⁶ Pot tohot hehap poek hehan Iesu boutitakanañ berevahan rumurap hotohanañ piin etehapuh porü hat emat pim nakoe rariñ rez bareñah.* ⁷⁻⁸ Tahan Iesu zuam pitupun mañah, “Ni pitü horip okeg, aban epop betet berevat pataek sa.” Pot mañovaiam pitü pop ñeo ñarah epat hah, “Iesu, God mapori ritou metat ahop ravat hezapuz rop, ni ne tair netekez hat ev emeñ? Met Godiz taevavok ne epat nañom, ni ne kakamao netotun.” ⁹ Pot hahan Iesu at mañah, “Nim abatao tair?” pot mañahan pi pat, “Dei ahovokaro hez, povoz nem abatao Ahovokaro pot nañamah.” Pot mañovai etehan ¹⁰⁻¹² bol nari ahoam akah hotoh heriam het sisiñiñ nohot hehan pi kezao epat mañah, “Iesu, ni dei ham mod narati emeetun, oñ ni dei emeeken sat bol akarih lokak.” ¹³ Pot mañahan Iesu parum hahat tat meehan pitü pori abanap betet sat bolohol ahoam 2 tausen porih lokahan daparavazañ porü hat sat kohat iv havevok ñodat emiv elat ñomah.

---

* **5:6:** Pavar 6 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñeti nao mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

¹⁴ Met aban bol poriz korav hehari pot tahavon etehapuh ñaihet tat zeitakaroh zuam sat ñeti pov mañovai sahan hatevetet pot tahaekan etepanez mapori emah. ¹⁵ Met Iesuz nakoe emahapuh aban batam pituhol menat hehan rumurat toohap pim hodadeo tin ravahan dimir giv tinam tat hehan paru etet agol atat heh. ¹⁶ Pot tat etet hehan pituhol ruahan sat boloholok lokahan tah-ñetiv poek het eteh-porihö parun mañahan ¹⁷ parum boloholoz tahavoz hatevetet ñaihet tat Iesu zei pos betet mod nasiti sapanez kezao mañah.

¹⁸ Tahan Iesu zei pot betet maot boutitak helapanez toohan aban pituhol menat hehan ruah-pop emat Iesunañ honeo sapanez mañahan ¹⁹ Iesu hatevetet epat mañah, “Evo, ni deip nasotü, oñ petev nim zeitak sat nim kapotakarim God nimaz zakep tat tin netahavoz ñetiv bar mañ.” ²⁰ Pot mañahan aban pop sat Dekapolis zeisik añarab porin Iesuhö pi batin batah-ñetiv bar mañahan paru home midin homehot heh.

Añ napur ñari nap batin batah

Matiu 9:18-26; Ruka 8:40-56

²¹ Met poekanañ Iesu pim mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat havevozañ sohot kupavok berevahan añarab ahovokaro poek emat pim okat epat topourat pi balopotak batat heh. ²² Tahan Iesu ñetiv mañohot hehan Zudaholoz topour zei namakez aban ahö nap pim abatao Zairas pop emat pim nakoe rariñ rez bareñat ²³ ahoam epat mañooh, “Erom, nem ñarip totoiam ñomapanez tahan ne emoh, povoz

ni emat nim marañ pim herisik bizeken pi maot bal hat tin ravap.” ²⁴ Pot mañoochan Iesu pinañ parup soohan añarab ahovokaro pi balopotak batat paru honeo sooh.

²⁵ Met paru soohan añ nap krismasañ 12 poñik orah rezah pi uvevon etehot het soohan, ²⁶ dokta abanari pi tin ravapanizatü meñizat manovai soohan pi kakamao ahoam hatevetet pim monis map manoochan bon tahan pi tin narav, oñ pim lamao ahoam ravat heh. ²⁷ Met pi het Iesuz tovai emooh-ñetiv haohan hatevetet sah. Tat añaraboz ñaravatak Iesuz tokat sohot, ²⁸ pot homevai sooh, “Met nem maras pim dim nenapuk ut urom, povoz ne tin ravom.” ²⁹ Pot hat totoì sat pim dimipuk maras ut urahan pim uvevon eteoh-pov bon tahan pi, Ne tin ev haravoh, pot homeh.

³⁰ Met añ pop pot tah-porah Iesuz kez nao bon tahan pi hatevetet añarab pinañ honeo sooharin at mañah, “Met arihanañ tairapuhö nem dimipuk ut noureñ?” ³¹ Pot hahan pim mañairooh-abanari epat Iesun mañah, “Erom ae, añarab ahovokaro nim okat epat emamahag, tairaiz nap nim dimipuk ut nourahavoz at mañameñ?” ³² Pot hahan Iesu et bameevai saem toohan, ³³ añ pop ñaihet tat dei dei tahapuh emat Iesuz eñañik rariñ rez bareñat piih lam hehan tovai emoohavoz ñetiv map bar mañah. ³⁴ Tahan Iesu epat mañah, “Eñarim, nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni tin haraveñig, lop tinari-nañ sohoz.”

³⁵ Pot mañovai Zairasiz zeimakehanañ aban nap emat Zairasin epat mañah, “Erom ae, nim ñarip hañomahan ne ev emohog, tairaiz ni darim

añairamahap bavizat betez emameñ?” ³⁶ Pot mañahan Iesu ñeti povon hatevetet Zairasin epat mañah, “Nim loporih honoñai totun, oñ nemaz homeo badae batat heken deip sopain.” ³⁷ Pot mañat sahapuh añarab pinañ sooharin epat mañah, “Epekam hezei.” Pot mañat bagaa batahapuh Pitar Zemisir bosip Zon, nenam paru pinañ sat kohat lokapanez mañah. ³⁸ Tahan paru Iesunañ sahapuh aban ahö popuz zeimakez totoi honat hatevetehan poek paru añarab ahoam iñ hahot heh. ³⁹ Tahan pi lokat parun pot mañah, “Met ñari okop nañom, oñ pi au unun ok orat hezag, tairaiz ari iñ hahot ñevel bel ahoam hameg?” ⁴⁰ Pot mañahan paru piin kek mui metahan pi paru mapori ruahan berevat iñidoh sahan ñari popuz nonopur papap met mañairooh-aban nañariv napunañ karar ñaripuz oraeh-zei girü povok sah. ⁴¹ Tat Iesu ñaripuz marasiz bat parum ñevonañ piin pot mañah, “Talita kumi.” Met ñe epovoz kapot epat, Ñari epop ae, ni bal haz. ⁴²⁻⁴³ Pot mañahan ñarip bal hat sat em tahan pim nonopur papap etet, “Ui,” hat gitahavek marahol ker menahan Iesu parup modarin bar mañapan hezavoz ah ñeo mañat, ñarip gipiz manapanen napanez parupin mañah. Met ñari popuz krismasañ 12 ravat heh.

6

Pim zeï kapotakari pimaz kaev ravah

Matiu 13:53-58; Ruka 4:16-30

¹ Met Iesu zeï pot betet pim mañairooh-abanarinañ paru honeo pim zeï kapotak sah.

2-3 Sat poek hehapuh Iesu parum gogot nataliz pos al tezahan parum topour zeimakeh lokat añarab ahovokaro hehaek pi baiñetinao mañooohan paru hatevetet agol atat parumauam nae nap epat mañoooh, “Met akap pi Mariaz rop, Zemisir Zoseper Zudasir Saimon paru poriz nanep, met pim sauhol darinañ honeo ev hez. Met batam pi ev het zein demoohap akeg, pi taekanañ hodad tin akao bat emat hamah? Met pim kez akao tair hezan red navor nao tovai emamah?” Pot hat pim kapotaz hodad nat, povoz parum loporizaroh pimaz kaev ravat heh.

⁴ Pot tat hehan Iesu parun epat mañah, “Met rotap, propet aban nap zeisikaroh sat em tohot mañamahan añarab tin hatevetet, ‘Aban ahopuhō ak hamahag, hatevetei,’ pot pimaz hamah, oñ pim ze i kapotak sat mañamahan pimerihō hatevetet pimaz kaev ravat pot hamah, ‘Aban betezapuhō ok hamah.’ Pot Iesu parun mañah.”

⁵ Met añarab pim kapotak pori pimaz homeo badae navat heh, povoz pi parun red navor nao mañairapanez nonor bon, oñ aban lamari honep honepuh pim maras biihan tin ravah. ⁶ Met añarab pimaz homeo badae navat hehavo z pi homet, Tairai z okat tah batah, pot homehot heh. Tahapuh añarabon Godiz baiñetinao ze i natak bar mañat sat modatak bar mañat pot tovai sooh.

Iesu pim gog abanari meehan sah

Matiu 10:5-15; Ruka 9:1-6

⁷ Met pi pot tovai soohapuh pim mañairooh-aban poriz as hahan emat topourahan pituhol ruohopanez pim kezao paru manahapuh bamain

main batat nañariv main met modañariv main potaharam meeapanen gogot tovai sapanez taha-puh epat mañah, ⁸ “Met ari sepekez arim ir nenañ basei, oñ arim heriñ tin metohopekez homet monisir kiñir gipiz basotunei. ⁹ Oñ dim nenapur eñ res nenañ meet sei. ¹⁰ Met sohot zeï natak sepeken zeï namak anat bat sa eñapanen pomakeham hezei. ¹¹ Met zeï mod natak sepeken añarab poekari kaev ravat bat sa ari zeïmaker gipiz naan tapanen am Godiz Baiñetï tinao mañepekez tepeken kaev ravapan, povoz arim eñañik parum zeï potakanañ ham tomol moleo ñed bat hep-anezaek teur betet zeï pot kos rez manat sepeken paru etet pot ok homepan, ‘Oir dari ganö meteg,’ pot hapan.” ¹² Iesu pot parun mañat meehan pim mañairooh-abanari sat añarabon epat mañovai sooh, “Arim horï tameg-poñ map betet loporizaro borourei.” ¹³ Pot mañovai pituhol ahoam ruovai añarab lamao tat heharizaroz gagañik ueriv ur memelat batin batovai sooh.

*Zoan men ñomah-ñetiv
Matiu 14:1-12; Ruka 9:7-9*

¹⁴ Met aban ahop Erod, Iesuz tovai emooh-ñetiv haohan zeisikaroh an pap manat sahan pi hateveteh. Met nari Iesuz pot haoh, “Zoan ivoh memeohap ñomahaekanañ maot birirï ravahapuh bal hah, povoz pim kezao map ahö ravahan red okoñ tamah.” ¹⁵ Met mod narihö epat haoh, “Pi Elaiza, propet aban pop maot bal hah.” Pot haohan met mod narihö epat haoh, “Pi propet aban batam Godiz ñetiv haoh-ñapuz zutap ok.” ¹⁶ Pot paru Iesuz tovai sooh-ñetiv hatevetet napur naputi haohan Erod hatevetet pot hah, “Evo, ne

batam hahon Zoaniz gagai men elahan baveirah-pop maot bal hat tovai samah.”

¹⁷⁻²⁰ Met garos Zoan biriri heharah Erod pim nanep Pilipiz añap Erodias batep tat pi bat heh. Tahan Zoan Erodin pot mañah, “Nim añ kamep bat hezavoz horiv niih ahoam hez.” Pot orah rezah mañovai soohan añ Erodias Zoaniz mogao tat pimaz epat homeh, Met ne ñai aban napun mañoman Zoan men ñomapan, pot homehapuh abupun mañah. Met Erod Zoan baiñetinao hao-han hatevetet zait tah, oñ kapotaz ba in balavi tat het ahoam pot homeoh, Zoan pi aban tinap, Godiz gogov tamahap ok. Pot Erod homehapuh pim añap pim hahat tapan hezavoz pi ñaihet tat zuam pim ñai abanarin mañat meehan paru Zoan bat kakam zeimakeh memeriihan heh.

²¹ Met tokat Erodias Zoan men ñomapanez am homeohan Erodiz nonop pi batah-aliz posik pim gog abanarin mañahan gipiz bareñahan gavman abanarir ñai abanariz ahorrir Galili zeisiz aban ahorrin as hahan emahan paru toutat gipiz no-hot heh. ²²⁻²³ Tahan Erodiasiz ñarip bal hat parum ñaravatak daat mezovai sahan aban ahori etet pimaz biñ ravahan Erod piin epat mañah, “Eñarim ae, rotap Godiz taevavok ev nañomaz toh, ni nemotukanañ tairatü nanomaz zait tat hakë, ma nemotü gamö reet ni natü nanat nemau natü ravom, pot hakë, povoz rekot ne am hakezatam tom.” ²⁴ Pot mañahan ñari añ pop zuam berevat sat nonopun at mañah, “Amai ae, ne sat mañoman tairai pi ne nanapan?” Pot mañahan nonop Zoan men ñomapanez zait tat heh, povoz hañiv epat mañah, “Ni sat haken Zoan

ivoh memehapuz gagai men elat suasik bizat ni nanapanen ev bat emat naneken ne etem.”²⁵ Pot mañahan ñarip hatevetet sat pim nonopuz hahat mañahan²⁶ Erod, Tair tom batah, pot ahoam homehot heh, oñ Godir pim modariz taevañik pim ñarip nai hamapananez hakah, povoz pim hahat nat tapanepuh tu ravapan hezavoz ñaripuz hahat tapanez homet,²⁷ pim ñai aban nap mee-hapuh pot mañah, “Ni sat Zoaniz gagao men elat bat em.” Pot mañahan²⁸ sat men elat bat emat ñarip manahan pi basat nonop manahan eteh.²⁹ Met ñeti pov hahan Zoaniz mañair abanari hatevetet emat pim za nekit oraehaek demat basat haveirah.

Añarab ahovokaro gipiz manah

Matiu 14:13-21; Ruka 9:10-17; Zon 6:1-15

³⁰ Met tokat Iesuz aposor abanari meehan soohaekanañ maot boreurat emat Iesu baviza-hapuh Godiz baiñetinao añarabon mañovai paru gog tairao tovai sooh-ñetiv Iesun mañah.³¹ Pot mañoohan añarab ahovokaro paru sat em toohan Iesur pimeri paru toutat gipiz napanez rekot bon, povoz Iesu parun epat mañah, “Dari sat añarab nari bonoek darim heriñ bizat hek.”³² Pot mañahan paru boutit bat toutat iv haveo ñarat karom añarab bon naek parum main hepanez hat sah.

³³ Met paru soohan añarab parun etet Iesur pimeri ok samah, pot hodad tah-pori parum zeitakaro betet iv havevoz kupavozañ hamarrah zuam sahapuh garos ravat Iesuz sapanez poek sat hakeh.³⁴ Tahan Iesur pim mañairooh-abanari sat boutit betet hamarrah sahapuh añarab ahö

povokaron etet parumaz pi ahoam zakep tat hehapuh pi pot homeh, Paru bol sipsip koravop bonoriz zut hez. ³⁵ Pot homet pi Godiz baiñetinao bar mañohot hehan hapanezai ravahan pim mañairooh-abanari Iesun epat mañah, “Erom ae, met dari mosik ev hezan gitap bañodapanez tahag, ³⁶ ni añarab eperin mañeken zei okoñik sat parum gipiz zum tap.” ³⁷ Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Met arihö gipiz bar batat manei.” Pot hahan paru maot epat mañah, “Met parum napanezatü zum takaz moni ahos 200 kina ok betekag, taekanañ moni pos dei bat gipiz zum tak?” ³⁸ Pot hahan Iesu epat mañah, “Bereñ tair belaez? Sat etei.” Pot mañahan paru sat etet emat epat mañah, “Bereñ 5, met pis hon nañariv nenam belaez,” pot mañah.

³⁹ Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari añarabon mañepeken toguñ main main sisiñ epovok toutap.” ⁴⁰ Pot mañahan mañairooh-abanari mañahat añarabon mañahan nari 100 toutahan, nari 50, potahar main main toutovai sah. ⁴¹ Tahan Iesu bereñir pisiñariv bat abaran etet gipiz potuz Godin biñ mañahapuh potü bapezat pim mañairooh-abanari manahan paru añarab berë poñ manovai sahan, ⁴² paru bat nohot kaev ravah. ⁴³ Met nohot kaev ravahan mañairooh-abanari bereñir pis teritü oraehaek hou kitü 12 potuk bavelahan beo rezah. ⁴⁴ Met aban gipiz nooh-pori rekö hahan 5 tausen ravah, met parum añar ñaro ahoam honeo nohot heh-poriz rekö nak.

*Iv havevoz revah mezovai emah
Matiu 14:22-23; Zon 6:16-21*

⁴⁵ Pot tahan tapurah Iesu pim mañairooh-abanari meehan boutitak helat paru garos ravat iv havë ahö povoz karomasiti Betsaida zeitak sapanez sah. Tahan Iesu añarab mapori parum zeitakaroh meehan sahan, ⁴⁶ pim main dañ natak sat pim Papapun mañ mañah. ⁴⁷⁻⁴⁸ Met Iesu poek hehan kutur manahan pi main het etehan, boutit iv havevoz lopotak hehan hadao ahoam parum sapanez soohatihanañ uroohan, abanari boutitanañ zuam sapanezati nat, oñ baram soohan kutur manat hehaek magei al teevai soohan Iesu iv havevoz revah mezovai sohot parum nakoe sat paru betet am sapanez tah. ⁴⁹⁻⁵⁰ Tahan pim mañairooh-abanari etehapuh, Ui, riz nap ak emah, pot homet paru mapori ñaihet tat hel hel hah. Tahan Iesu parun epat mañah, “Evo, ne ev emamohog, tovai ari ñaihet totunei, oñ arim loporizaro bakez batat hezei.” ⁵¹ Pot mañat pi boutitak helat parunañ honeo hehan hadao bon tah. Tahan parum loporizaroh home midin homehot heh. ⁵² Met aliz haopatasik añarab ahovokaro hehan gipiz aviam bat Iesu Godin mañ mañahan gipiz nohot kaev ravahan oraeh-povon paru etet Iesuz kezavoz tin hodad nat heh, povoz Iesu havevok mezovai emahavoz home midin tohot heh.

*Genesaret poek lamari batin batah
Matiu 14:34-36*

⁵³ Tahan paru iv havë povozañ sohot Genesaret zeisiz totoi bagaa batat berevat boutit ul ta beteh. ⁵⁴ Tat ze i posik sat hehan añarab poek

hehari Iesun etet hodad ravah. ⁵⁵⁻⁵⁶ Tahapuh parum zeï posik sat em tat aban lamari demat bat emahapuh Iesu taek sat heh-poek pim nakoe basat bizahapuh piin epat mañoo, “Ni gu hakë, povozahoh aban lam eperi nim dim tovë nenapuz teterah ut urapan.” Pot mañahan Iesu gu hahan paru lam mapori hahat tat tin ravah.

7

Godiz haohat paru ritou metooh

Matiu 15:1-9

¹⁻⁴ Met Zudaholor Zuda mod Parisi abanari ravat hehari parum iz mimiholoz ñeti kateñir ah ñeñ mañat mañairoohat parum marañ ivoh betetahoh gipiz bat nooh. Ma paru añarab modari gipiz zum tat bovai sooh-potü bat emat, ganö parum ah ñeo elapan hezavoz homet zuam nain, oñ garos gipiz potü ivov betetahoh nooh. Ma parum hapiñir suañ map tinam ivov betevai, met ñeti katë epeñiz zut modañ ahoam amun tooh.

Met pot tohot heh-Parisi aban narir aban ñeti kateñiz mañair nari aliz nasik Zerusalem zeitakanañ emat Iesuz nakoe em topourat pi balopotak batat heh. Tat eteohan Iesuz mañairooh-abanari gipiz napanez Parisi abanarihö añarabon parum marañ ivoh betepanezat mañairooh-pot paru nat am het gipiz bat nooh. Tahan aban pori parun etet epat hah, “Paru aban eperi hori ev tamah.”

⁵ Pot paru homehapuh, aban porihö Iesun epat at mañah, “Met nim aban mañairameñiri tair tat darim iz mimiholoz ñeti kateñ hahan hezan tovai emamegit parum marañ ivoh navet am het gipiz

namah?” ⁶ Pot mañahan Iesu parun hañiv epat mañah, “Erohol ae, Godiz propet aban Aisaia ari lop houlorizaronañ hezarihö tohopekezavoz epat batam menahan hez,

Añarab eperi giz nenañinañ nem abatao bat hel batamah, oñ parum loporizaroh nemaz homeamah bon. ⁷ Ma ham aban nariz hahan hezañiz homet añarab modarin pot mañamah, ‘Godihö darim tohokazao hahan hezat ev arin aña megig, hatevetet baval hahozei,’ Pot haovai samahaek, nem abatao bat hel batat hez-pov betezao ravamah. *Aisaia 29:13*

⁸ Met rotap Aisaia arimaz pot menahan hezaek ari Godiz ñetiv betet arim iz mimiholoz ñeti kateñ baval hameg, povoz Aisaia pot menahan hezavoz rotapuv ariti ok ou ravamah.” Iesu pot parun mañah.

⁹ Met Iesu pot manat parun pat, “Ari Godiz ñeo elat arim iz mimiholoz tovaï emooh-povotihar homet, Dei tin ev tameg, pot ari homeameg.

¹⁰ Met batam Mosesihö ñeti katë hahan hez-epovokaro ari hodad hakez. Arim nonopur papapuz abatao bat hel batat tin metovai sohozei. Met modao ev, nap pim nonopur papapuz ñeti horiv hapanez pop ur ñomepek. ¹¹ Oñ ari ñeti epovokaro elat pot hameg, ‘Met aban nap pim nonopur papapun epat mañapan, “Amair, Apai aripim moni nas ne eñizat anomaz zait toh, oñ moni pos God manomaz au hamañohoek rekot ne arip naanotü.” ’ ¹² Met pot hamah-pop pim hamahat tamahan ari piin etet pot mañameg, ‘Ni tin teñ, povoz nim nonopur papap nameñizotü.’

¹³ Ari pot hamegiek arim iz mimiholoz aňovai

emooh-pot baval hat God arim nonor pap tin metohopekez añahan hez-pov elat ritou tameg. Met hamoh-epovoz zut ari ahoam mod natuz taput tovai sameg.” Pot pi paru porin mañah.

*Añarab bahori avatamahao ev
Matiu 15:10-20*

¹⁴ Met pot hahapuh Iesu añaraboz maot as hahan emahan parun epat mañah, “Ari mapori nem ñetivon hatevetet tin hodadeo bei. ¹⁵ Met gipiz natü aban nap namahan kohat loporih sat aban pop bahori navat, oñ tairatü loporitihanañ homeamahan em berevamah-potuhö aban pop bahori batamah. [¹⁶ Met ari hat koveñinañari okeg, nem hahö-epovon hatevetet tin hodad ravei.]”

¹⁷ Met pi parun pot mañat zeimakeh sa lokahan pim mañairooh-abanari lokat ñeti mañah-povoz kapotaz piin at mañah. ¹⁸ Tahan pi parun epat mañah, “Met añarab modariz kut tat hezat ari amun kut tegi? Met gipizor tairatü hezan ari bat nameg-potü loporizaroh er horat arim hodadeo bahori naavat, ¹⁹ oñ zasiz nonoroti samahan har beteameg.” Met ñeti epov Iesu hahan paru hat-evetehan gipiz mapotü tin nookazatuhar ravah.

²⁰ Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met loporizarotihanañ homeameg-epotuhö berevat ²¹ ari añarab bahori avatamahatü ev, home horiv, biz bogi tao, ma givogivor, abanap men ñomao, ²² ma betezam nae nap bao, ma modapuzain etet zait tao, ma ñeti moreg hapanezao, heris bat hel batao, ma modariz ñeti horiv hapanezao, ma horiv tat tu naravao, ma hodadeo bonoriz zut tamah-pov. ²³ Met nonair nai potuhö añaraboz

loporizaroh het berevat Godiz taevavok añarab map bahorì batamah.” Pot parun mañah.

Añ nap Iesuz homeo badae batah

Matiu 15:21-28

²⁴ Met Iesu zei pot betet Taia zeitaz totoi sah. Tat pi zei namakeh lokat iz ravat hepanen añarab hodad nat hepanez pi zait tat heh, oñ pi pot iz ravat hepanez rekot bon. ²⁵⁻²⁶ Met poek Zuda añap bon, oñ añ patap Siria zeisik Pinisia zei potakanañ añ pop emat poek hehan pim ñarip pitup menat heh. Tahan añ pop Iesu emat poek heh-ñetiv hatevetehapuh, pi emat Iesuz eñañik rariñ rez bareñahapuh pim ñarip pitup menat hehaek ruapanez Iesun ahoam mañooh. ²⁷ Tahan Iesu añ popun epat mañah, “Met ne ñaroholoz gipiz bat beteman hadeholoam napane? Evo, pot toman tin naravotü, povoz garos ñarohol gipiz manom.” Pot piin mañah. ²⁸ Met piin pot mañahan añ pop Iesu meñizapanez homet epat mañah, “Kar nem Ahop, ni rotap ok nañeñ, oñ ñarohol revah het gipiz namahan teritü irih zei ogolerah ñodamahan, hadehol emat namah.”* ²⁹ Met pi pot hahan Iesu piin epat mañah, “Ni tin hodad tat okat hañ, povoz petev pitup nim ñarip menat hehaek havetet sahaq, ni maot sat eterë.” ³⁰ Pot mañahan añ pop borourat pim zeimakeh sahapuh etehan, ñaripuh pitup menat

---

* **7:28:** Pavar 28 -Met Zuda añarab paru añarab patariz homet, “Hadehol ok,” pot haoh, povoz ñeti epovok Iesu Zuda añaraboz ñaroholotí zu tat mañah, met añarab patariz hadeholotí zu tat añ popun mañah.

hehaek betet sahan pim holorumetak tinap ravat orat heh.

Ñeo nak hehap batin batah

³¹ Met pot tat Iesu Taia zeï potaz totoi hehaek betet bal hat Saidon zeitak sat berevahapuh Dekapolis zeisizañ am sohot Galili iv havevok sat berevah. ³² Tahan paru aban nap hat koveñ unun manat hehan ñe pítiv haoh-nap pihaz bat emah. Tahapuh paru Iesun epat mañah, “Nim maras aban epopuh biiken tin ravapan.” Pot ahoam mañooh. ³³ Met pot mañoohan Iesu aban pop bat añarab betet parup main ravat sat hehapuh Iesuhö pim marañariv aban popuz hat koveñik meehapuh pim marapuk gim lolov ñizat marap maot aban popuz tañarah biih. ³⁴ Tahapuh pi abaratï etehapuh emiv ahoam meet parum ñevonañ pot mañah, “Epata.” Met ñe hah-epovoz kapot ev, Borö hap.

³⁵ Met pot hahan aban popuz hat koveñir ñeo tin ravah. ³⁶ Met pot metovai Iesu añarab pim nakoe het eteh-pori modarin mañapan hezavoz ah ñeo parun mañah, oñ paru pori pim ñeo elat rez kek tat am bar mañovai sooh. ³⁷ Toohan paru hateveteh-pori agol atat pot haoh, “Ui, nonair nai mapotü pi map tin tamah. Tat pi hat koveñ unun manat het ñeo nak hezari batin batamahan maot hatevetevai ñeo haovai tamah,” pot haoh.

8

*Añarab ahovokaro gipiz manah
Matiu 15:32-39*

¹ Met pot tahan tokat añarab ahovokaro maot emat topourat heh-poek am hehan pim mañairooh-abanarin mañahan emahan Iesu parun epat mañah, ² “Met añarab eperi dari honeo hegin alizañ ³ bon tahan paru gipiz bonoriam hez, povoz ne parumaz zakep netamah. ³ Met paru nari hotohanañ emahapuh gin hezaek, parum zeitakarohaz meeman nonoroh sohot ginaz et nin tat ñodapan hezavoz ne homeamoh.” ⁴ Pot Iesu parun mañahan paru pat, “Met ham mop hatarah eveg, taekanañ dari gipiz bat añarab ahö epovokaro manakan paru napanez hameñ?” ⁵ Pot hahan Iesu parun hañiv epat at mañah, “Arim gipiz tairatü belaez?” Pot pi mañahan paru pat, “Deim bereñ ⁷ nen bavelegin hez.”

⁶ Pot mañahan Iesu añarab maporin hama-rah toutapanez mañahan paru toutahan pi berë poñ bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanarihö bat añarab poek hehari manapanez manah. Tahan paru berë poñ bat añarab manovai sah. ⁷ Met parum pis goe nari honeo bat emoohaek Iesu bat Godin pisiholoz biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Pis eperi amun bat manovai sei.” Pot mañat manah. ⁸⁻⁹ Tahan paru bat manovai sahan nohot kaev ravat teritü bizat hehan mañairooh-abanari hou kitü ⁷ basat bavelahan beo rezah. Met gipiz manahan nah-pori ahoam ⁴ tausen poek heh. Met Iesu añarab pori parum zeitakarohaz maot meehan sahan, ¹⁰ pim mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat toutahapuh iv havevozañ sohot Dalmanuta ze

posik sah.

Paru red navon etepanez haoh

Matiu 16:1-4

¹¹⁻¹² Met tokat paru Parisi aban nari emat Iesun at mañohot heh. Tat pi zu metapanen tair tapan homet epat mañah, “Met petev ni red magei deim et narë hez-nao God kez ahov nanapanen teken dei etekapuh nim kapotaz hodad ravak.” Met pot mañahan Iesu pim homeo honoñai tat, “Beuo,” hat pi epat parun mañah, “Met tairaiz ari añarab eperi neohö red ahö nao arin añairoman etepekez neen nañameg? Met arihö nemaz homeo badae batepekez hat petev neohö red nao arin naañairotü.” ¹³ Pot hat pi paru betet pim mañairooh-abanarinañ paru boutitak helat iv havevoz karomasiti sapanez sah.

Erodir Parisiholoz noohatü nainotuz mañah

Matiu 16:5-12

¹⁴ Tahapuh paru mañairooh-abanari boutitak helat iv havevoz karomasiti sapanez gipiz nat nav, oñ am unun manat berë honet boutitak oraehan bat sah. ¹⁵ Tahan Iesu parun epat mañah, “Ari hatevetei, met Parisi abanarir Erodiriz gipiz namahatü nohot hori ravepek hezag, ari tovai potü bat notunei.” ¹⁶ Pot Iesu aban poriz homet mañahan paru kut tat parumam epat kil nae nap mañah, “Met darim gipiz nakaz natuz unun manat emegivoz okat añah batah.” ¹⁷ Pot paru kil nae nap mañoohan Iesu parum haoh-pov hodad hatat pi parun epat mañah, “Met tairaiz arimauhö gipiz bat naemavoz nae nap mañameg? Ma peti arim hodadeo bon hezan nem kezavoz ari

loporizaroh kut tat hez. ¹⁸ Met arim etañ hakez, oñ tairaiz ari tin et narë? Ma nem gog kez tohepeñiz ari zuam unun manegi? ¹⁹ Met ne bereñ 5 bapezat abanari ahovokaro 5 tausen manohon paru nohot kaev ravahan kitü tair ari gipiz teritü baveleg?” Pot at mañahan paru pat, “Hou kitü 12 potuk baveleg,” pot hah. ²⁰ Tahan maot at mañah, “Met bereñ 7 bapezat añarab ahovokaro 4 tausen manohon nohot kaev ravahan kituk tair baveleg?” Pot mañahan paru pat, “Hou kitü 7 potuk baveleg,” pot hah. ²¹ Tahan pi parun pat, “Met pot tohon nem kezavoz ari hodad natam heza?” pot mañah.

Etañ kut tat hehap batin batah

²² Met paru iv havevozañ sohot Betsaida zeitak berevah. Tahan añarab poekari aban etañ kut tat heh- nap bat emat Iesu aban popuz etañik maras biipanez mañah. ²³ Tahan aban kut popuz marasiz bat zei iñivavok basat pim gim lolov aban popuz etañik ñizahapuh pim maras biit epat at mañah, “Erom, met ni nain eteñi, ma et narë?” ²⁴ Pot mañahan aban etañ kut tat heh-pop epat hah, “Met ne añarab narin eteamoh, oñ paru ziñiz zut het samah.” ²⁵ Pot hahan Iesu pim maras aban popuz etañik maot biihan pim etañ ligilahan nonair nai mapotun tin eteh. ²⁶ Tahan Iesu aban popun epat mañah, “Ni tovai nem netohovoz añarab zei okatakarin bar mañovai sotun.” Pot mañat meehan pim zeimakeh sah.

Pita Iesuz kapot bar hah
Matiu 16:13-20; Ruka 9:18-20

²⁷ Met Iesur mañairooh-abanari heh-poek betet zei ahö nataz abatao Sisaria Pilipai mañooch-potaz nakoe zei goeñikaz sapanez sooh. Tat nonoroh sohot pim mañairooh-abanarin epat at mañah, ²⁸ “Met paru añarabohö nemaz homet tairap hamah?” Pot hahan paru pat, “Aban narihö nimaz, ‘Zoan ivoh memeohap ok,’ pot hamah. Met mod narihö ni Elaiza batam hehap hamah, Met mod narihö ni propet aban batam heh-mod nap hamah, pot paru nimaz hamah.” ²⁹ Pot paru piin mañahan Iesu parunahon at mañah, “Met arimauhö nemaz tairap hameg?” Pot hahan Pita pat, “Ni Kristo, Godihö eñizekez au hahan hezap ni ok.” ³⁰ Pot mañahan pi paru añarab modarin Pitaz piin mañah-pov mañapan hezavoz ah ñeo mañah.

Iesu ñomat maot bal hapanez hah

Matiu 16:21-28; Ruka 9:21-27

³¹ Tat pi parun epat mañah, “Met dari Zudaholoz koravorir aban anumaihol bareñ elat mañaramahariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairaholohö ne Añaraboz Nanep kos rez nanat kakam ahov netapan. Tat paru mod narin mañapanen ne navat ur noñomapanen au aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik baviriri navatapanen maot ne bal haom.” ³² Met pi ñeti pov ourah paru hodad tapanez bar mañahan Pita kaev ravat pi Iesu bamain batat pim ñomapanez ñeti hahavoz kez ravat piin mañah. ³³ Tahan Iesu borourat Pita kos rez manat pim mañairooh-aban modarin etet pi Pitan ñai mañat epat hah, “Seten, ni Godiz hodadevok het okat nak, oñ ni nimauz homevokam okat hañig, ne zei nanat sa.”

34-35 Met pot hat añarabor pim mañairooh-abanariz as hahan pihaz sahan pi parun epat mañah, “Met tairap nenañ emohopanez pop ne nemaüz zaitiv betet nem Papapuz hahat baval hat pim zaitivok samoh-povoz zut pi pop nem tamahot am tovai emohot pot homehopan, Met ne Iesuz zaitivok sohoman modari honoñai tairao netapanez ma ur noñomanez hapanezarah ne kaev ravat ñaihet tat pi navetetü. Pot ner nem ñeti tinavoz homet emookez pop nenañ honeo pohao tin het hekë. Oñ nap pim heris tin hepanež homet ñaihet tapanez pop pohao tin naketü, oñ hori ravapan. 36-37 Met nap pi hamarrah nonair nai map hez-potü bat hepanepuh Godiz ñetiv hatevetet betet tohopanez pop ñomapanen pim nonair nai bat het tovai sohopanez potunañ pim tin hepanež pov rekot maot zum tapane? Evo, met pi tin hepanež rekot potunañ zum natotü, povoz pi tin naketü. 38 Met aban nap añarab hori tamahariz ñaravatak het pi nemaz ma nem ñetivoz kaev ravat hepanen, tokat ne Añaraboz Nanep nem Papapuz kezavor alizavonañ ou ravat enzol tinarinañ honeo eromazarah aban popuz tapanež taput ne metat kos rez manom,” pot mañah.

9

1 Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Ne rotap epat arin aňom. Tokat ari eperihanañ nari naňom biriri hepeken God arim koravopuz masakavoz roketak hepekez pov kezavonañ ou ravapanen etepekepuhoh tokat ñomepek,” pot mañah.

*Iesuz heris pat ravah-ñetiv
Matiu 17:1-13; Ruka 9:28-36*

² Pot mañahan au alizañ 6 bon tahan Iesu Pitar Zemisir bosip Zon bavizat agarë revah ropovok sahapuh paru nenari heh. Tat Iesuz heris pat ravahan, ³ pim dimip dimir giv sopusinañ ivov beteamegin aer ravamah-pot narav, oñ map aer ravat peñ hat hehan paru eteh. ⁴ Met pot tovaiaim propet aban batam heh-nañariv parupim abata-vokaro Elaizar Moses ou ravat Iesunañ paru ñetiv hahot hehan ⁵⁻⁶ paru etet ñaihet ahov tat Pita tin hapanezao bon ravahan betezam Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, dari ev tin hez-povoz biñ ravohog, rekot zei goe nañ nim namak, ma Mosesiz namak, ma Elaizaz namak pot demak.” ⁷ Pot mañoaiam unit emat paruh rau rau tahan un potaz ñaravatakanañ ñe nao epat hah, “Met nem rop ok, nem lopori pihar manat hez, povoz ari pim ñetiv hahopenen tinam hatevetehozei.” ⁸ Pot haovaiaim paru maot etehan unitar aban modañariv bon tahan Iesu nenapuam heh.

⁹ Tahan paru dañevok hehaekanañ er horahapuh Iesu ganö paru revah het etet hateveteh-ñeti pov modarin mañapan hezavoz ah ñeo mañah. Oñ hepanen pi Añaraboz Nanep ñomapanezaekanañ maot baviriri batapanen bal hapanez porahahoh paru ñeti pov añarab modarin bar mañohopan, pot parun mañah. ¹⁰ Pot mañahan paru ñeti pov unun naman, oñ am homeme het parumau nae nap epat mañooh, “Met ñomat maot bal hapanez ñeti añamah-akavoz kapot tair?”

11 Pot hahapuh paru piin at mañah, “Met paru aban ñeti kateñiz mañairaholohö pot hamah, ‘Met Elaiza propet aban batam heh-pop garos ou ravat hepanen tokat Kristo Godihö au hahan hezap ou ravapan,’ pot paru hamahavoz kapot tair?”
 12-13 Pot hahan Iesu pat, “Met rotap Elaiza garos ou ravat Kristo erapanez nonor ba oñ batapan, pot hahan hez, oñ ne arin epat añom, Elaiza haemat hatovai emooh. Tahan Baiñetinavoz Tepatak menahan hezat añarab nari parum za-itivoz hehat horiv piih metooh. Met ne Añaraboz Nanepuz netapanez tep potak tairao menahan hez? Met tokat pim metahavoz zut ne amun kos rez nanapanen kakam ahov hatevetem, pot menahan hez.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu ro pitup batin batah

Matiu 17:14-21; Ruka 9:37-43

14 Met mañairooh-aban modari hehaek paru er horahan añarab ahovokaro parunañ honeo heh. Tahan aban ñeti kateñiz mañairahol Iesuz mañairooh-aban porinañ ser nae nap haoh.

15 Met pot haohan añarab ahö povokaro etehan Iesu emahan paru biñ ravat zuam pihaz sahapuh hah, “Deim ahop ae, ni ev haemeñi?” pot mañahan
 16 pi pim mañairooh-abanarin epat at mañah, “Met ari parunañ ñeti kez tairao haogin ne emoh?”

17 Met pot haovaiam añarab poriz ñaravatakanañ aban napuhö Iesun epat mañah, “Añairameñip ae, met nem rop pitü hori napuhö pim ñeo bavon batat hez. 18 Met pitü pop orah rezah pi baveteamahan hamarrah sa ñodat pim gitahav men tep hat gihov reet emamahan pim

heris teperat oraez. Pot tamahaek ni batin batekez hat ne bat ev emohon, ni naem heñin nim mañairameñ-aban eperin pitup ruapanez hat mañoh, oñ paru bapap tah.”¹⁹ Pot hahan Iesu pim loporih honoñai tat pim mañairooh-aban porin pot mañah, “Beuo, ne houloam arinañ ev het añamohon ari hatevetet nemaz homeo badae navat hezavoz homet arimaz nem loporih honoñai tamoh, oñ arinañ am heman tairarah ari nemaz tin homeo badae batepek?” Pot hat epat mañah, “Ari ro hameg-okop bat ev emei.”²⁰ Pot mañahan paru rop bat emahan pitup Iesun etet rop bavetehan hamarrah sa ñodot tur tem hat havoe havoe tahapuh pim gitahav men tep hat gihov reet emahan pim heris dei dei tah.²¹ Tahan Iesu ro popuz papapun at mañah, “Tairarahanañ kapot tat pi okat tamah?” Pot hahan papapat, “Batam pim goerahanañam okat tamahat ok.”²² Met pi ñomapan hat pitü okopuhö itiñader iverih bavetamahag, ni rekot pi meñizekë homet deipimaz zakep tat meñiz.”²³ Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Met tairaiz ni ne nenapuhö nim rop meñizomaz hameñ? Met ni amun Godiz homeo badae batekë, povoz nimauhö rekot epop batin batekë.”²⁴ Met pot hahan ro popuz papapuhö epat mañah, “Ne Godiz homeo aviam badae bathoek, ni ne neñizeken nem homeo pimaz badae batho-pov map ahö ravapan.”

²⁵ Pot mañah-porah añarab ahovokaro emat kin kin tahapuh pi ba atalip metapanez tat hehan Iesu etet pi pitü hori popun epat ser mañah, “Ni pitü epop ro epop menat hezan ñeo nak ma hat navet hezaek, ne niin epat nañoh, Ni ro epop

betet berevat sekepuh maot emat pi menotun.”
²⁶ Pot mañahan pitup hel hel horiv hat rop betet berevat sah. Tahan ro pop ahoam dei dei tahapuh regü ñomat oraehan añarab ahovokaro etet pot hah, “Rop hañomah.” ²⁷ Pot haohan Iesu pim marasiz bat baval hahan pi bal haz rouvah.

²⁸ Pot tahapuh Iesu pim mañairooh-abanarinañ zeï namakeh sat parum main hehapuh at mañah, “Met dei pitü okop harueg, oñ tair tat naverev tah?” ²⁹ Pot hahan pi parun epat mañah, “Met ari Godin tin mañ mañohopek, povozahoh rekot pitü kez okopuz zutari ari ruepek, oñ ari pitü pori ruepekez non mod naorö bon.” Pot parun mañah.

Iesu ñomat bal hapanez maot hah

Matiu 17:22-23; Ruka 9:43-45

³⁰ Met paru zeï pot betet Galili zeisizañ sohot Iesu pim mañairooh-abanarin maot mañapanez homeh, povoz añarab modarihö parun etet hodad tapan hezavoz parum main ravat sat hehapuh, ³¹ pi parun epat mañah, “Met ne Añaraboz Nanep aban napuhö aban mod narin mañairapanen navapan. Tapanen paru ne ur noñomapanen heman, aliz nasikaro bon tapanen aliz zeirevaizasik maot bavirirï navatapanen bal haom.” ³² Pot mañahan paru pim mañairooh-abanari ñetï povoz kapotaz basaem tahapuh paru piin kapotaz at mañapanez ñaihet tat am heh.

Tairap pi ahop ravat hepan?

Matiu 18:1-5; Ruka 9:46-48

³³⁻³⁴ Met paru nonoroh sohapuh mañairooh-abanari paruhanañ tairap ahop ravat hepanen

modari pim irih hepanez ñeti pov hat nae nap ser haovai soh. Met paru pot haovai sohot Kapaneam zeitak sat berevat zei namakeh lokat hehapuh Iesu parun at mañah, “Met dari nonoroh emoogiek ari ñeti kez tairao nae nap mañovai emoog?” Pot mañahan paru tu ravat ñe hañiv piin namañ.

³⁵ Met pi pot hat toutat pim mañairooh-aban porin pim nakoe emat toutapanez mañahan em toutahan parun epat mañah, “Met aban nap abat ahovonañap ravapanez zait tapanezap pi añarab modari pim gogov tohopanez namañotü, oñ pi paru meñizat parum gogot am metohopan. Tapanen Godiz taevavok pi aban ahop ravat hepan.”

³⁶ Pot mañat Iesu ñaro goe nap parum ñaravatak hehaek pi ba opitit hehapuh parun epat mañah, ³⁷ “Met tairapuhö nemaz homet ñaro goe epop, ma pim zut mod napuam meñizat tin metapanez pop ne amun ok neñizat tin hanetapanezavoz zut ravat hepan. Met aban ne neñizapanez pop ne main naneñizotü, oñ nem Pap ne nemeehan eroh-pop amun ok meñizapan,” pot mañah.

Darim gogov bahori navatotuz pop pi eñizohopanezap ok

Ruka 9:49-50

³⁸ Pot hahan Zon epat mañah, “Añairameñip ae, met dei etegin aban nap nim abatao hat pituhol ruoh, oñ pi darinañ honeo nakezapuhö pot tooh, povoz dei pin, ‘Evo, ni okat totun,’ pot mañeg.”

³⁹ Pot hahan Iesu parun epat mañah, “Evo, ari tovai bagaa batotunei. Met aban nap hori hepanezari nem abatao hat batin batohopanez pop

piuhö nemaz ñeti hori nao hapanez rekot bon.
⁴⁰ Met aban tairap darim gogot bahori navatotuz
 pop pi dari eñizohopanezap ok. ⁴¹ Met ne arin ro-
 tap epat añom, ari nem gogov tovai sohopekepuh
 ivovoz hori ravepeken aban tairapuhö, Kristoz
 gogov tamahari ev, pot homet ari eñizat ivov
 holat anapanez aban pop tokat pim tin pot eta-
 panezavoz hañ tinao havapan,” pot mañah.

Nonair nai horitü betepan mañah

Matiu 18:6-9; Ruka 17:1-2

⁴² Pot mañat maot epat mañah, “Met ñaro
 nemaz homeo badae batat hepanezariz nap mod
 napuhö moreg metapanen pop non horioroh
 maot sapan, povoz moreg metapanez pop vhañi
 horiv tokat bapan. Met moreg namet hep-
 anezaratiam mez kerë hat iv havevok sa ñodat
 emiv elat ñomapan, povoz tin ok ravapan. (*Met pi
 garos ñomapan, povoz pi Iesuz homeo badae batat
 hepanezap moreg metat bahori batapanezavoz
 tokat hañ horiv navotü.*)

⁴³⁻⁴⁸ Met ni nap nim mar nasihö hori nao tekez
 navat sapan, povoz mar pos el beteken sapanen
 non tinaoroh sohot tin hekë, oñ nim mar pos am
 hepanen itañadek nevetepanen hori ravat hekë
 hezavoz ev hamoh. Met ni nap nim eñ nasihö
 hori nao tekez navat sapan, povoz eñ pos el
 beteken sapanen non tinaoroh sohot tin hekë, oñ
 eñ pos am hepanen itañadek nevetepanen hori
 ravat hekë hezavoz ev hamoh. Met ni nap nim
 et navohö hori nao tekez zaitiv netapan, povoz
 et pov batiz beteken sapanen et honevonañap
 Godiz zei tinasik tin sekë. Oñ nim et houlovokaro
 am hepanen ganö non horioroh sohot itañadek

nevetepanen hori ravekë hezavoz ev hamoh. Met poek porporohol parum heriñik nohot hezan nañom hez, ma itiñad amun naupiz am hez. ⁴⁹ Met it poñadek ñadohot hepanezari hori ravat hepan.

⁵⁰ Met guaivet tin nat ok, dari gipizoh beteamegin tin muz tamah. Oñ guaivetaz muzeo bon tapan, povoz tair tat dari maot bamuz batac? Evo pot nao takaz nonor bon. Met nem ñetiv guaivetaz tamahat arim loporizaroh muz tat hepanen ari añarab arim modarinañ tin het meñizohozei,” pot mañah.

10

*Añarab nae nap bat het kaev nametotü
Matiu 19:1-12; Ruka 16:18*

¹ Met Iesu zei pot betet Zudia zeisik Zodan iveriz karomasiti sah. Tahan añarab ahovokaro pim nakoe maot emat topourahan pim toohat pi Godiz ñetiv parun mañooh.

² Met pot toohan Parisi aban nari pim nakoe emat Iesu ganö nao hapanen paru pi bapan hat homet moreg piin epat at mañah, “Met aban nap rekot pim añap kaev metapanen sapane?”

³ Pot mañahan Iesu parun ñeti hañiv epat mañah, “Met Mosesihö tairao menahan hez?” ⁴ Pot mañahan paru pat, “Piuhö aban tairap pim añap kaev metat betepanez homepan, povoz pi tepaek pot menapan, Ne nimaz kaeveg sa. Pot menapanepuh añap manat zei manapanen sapanez Moses menahan hez.” ⁵ Pot hahan Iesu parun mañah, “Met Godiz ñetiv paru nari hatevetet betet gagañ heleñiz zut ravah, povoz Moses pot

añap zeï manapanez ok paru porin mañah, ⁶ Oñ batam God maok nonair nai matut tahaekanañ nae nap bat hekazao ou ravah. Povoze met abanapur añap matut tat ⁷ pot hah, ‘Met aban nap pim nonopur papap betet añap bapanen ⁸ parup heri honese ravat hepan.’ ⁹ Pot God hahan hezaek met aban ro nap pim nonor pap betet ñari añ nap bapanen, God parupim herisikaro bahoneo batapanezaek parup berat main main maot naravotü.”

¹⁰ Met pot mañat paru zeï namakeh maot sa lokahapuh pim mañairooh-abanari pot mañahavoz piin at mañah. ¹¹ Tahan pi parun epat mañah, “Met aban nap pim añap betet añ modap bapan, povoz aban popuhö pim añ maup bahori metat añ mod bapanez pop givogipuz zut bat hepanen piiti horiv am hepan. ¹² Met añ napuhö pim abup betet abü modap bapan, povoz añ popuhö abü maok bapanez pop givogipuz zut bat hepanen piiti horiv am hepan,” pot mañah.

*Ñaro goeri Iesuhaz bat emah
Matiu 19:13-15; Ruka 18:15-17*

¹³ Met añarab parum ñaro goeri Iesuz nakoe bat emapanen pim marañ parum heriñik bizapanez zait tat paru bat emahan mañairooh-abanari parun ñai mañat, “Sei, sei,” pot mañah. ¹⁴ Pot ñai mañahavon Iesu hatevetet kaev ravat pim mañairooh-abanarin epat mañah, “Evo, ari tovai paru bagaa batotunei, oñ zeï manepeken ñaro goe okori nehaz bat emap. Met ñaro goe okori, ma parum zut ravat hepanezari, Godiz masakavoz roketak hepan, povoz ari gaa tepeken paru nehaz

bat emap. ¹⁵ Met rotap epat añoman hatevetei. Ñarohol parum papaholoz irih het tovai sama-havoz zut aban tairap Godiz irih het natotuz pop pim masakavoz roketak rekot naketü.” ¹⁶ Met pi pot hat ñaro goeri honep honep ba opitit pim maras parum gagañik biihapuh, “God ni kezao nanohopanen tin hekez ok nañamoh,” pot mañah.

Nonair nai ahotunañapuz ñetiv

Matiu 19:16-30; Ruka 18:18-30

¹⁷ Tat Iesu bal hat sapanez toohan aban nap porü hat emat pim nakoe rariñ rez bareñat* epat at mañah, “Añairameñ-tinap, met ne tair tohoman nem tin pohao het hemaz pov nana-pan?” ¹⁸ Pot mañahan Iesu piin hañiv epat mañah, “Met God nenap pi tinapug, ni tairaz nemaz Añairameñ-tinap neen nañeñ? ¹⁹ Met ni ñeti kateñir ah ñe epeñiz hodad. Ni tovai mod nap men ñomotun, ma ni tovai aban modapuz añap botun, ma ni tovai givogï totun, ma ni tovai aban modapuz ñeti moregao haotun, ma ni tovai moreg hat aban modapuz nonair naitü botun, met nim nonopur papapuz abatañ bat hel batat tin metovai sohoz.” ²⁰ Met pot mañahan aban pop Iesun epat mañah, “Erom, ne goerahanañ tin tovai emohot petev ñeti katë map hameñ-okoñ baval hat hatovai emamoh.” ²¹ Pot hahan Iesu piin etet pi lopori manat piin pot mañah, “Met ni hon navoz tin homet nakez, povoz sat

---

* **10:17:** Pavar 17 -Met porah aban korav ahop hehan pim irih hehari piin ñetiv mañapanen tin hatevetepanez hat pim totoi emat rariñ rez bareñat piin mañooh.

nimotü map bat gamö reet modari maneken monis nanapanen, ni moni pos bat paru añarab monis bonori manovai sekepuh emeken nenañ honeo deip sohopain. Met ni pot tekë, povoz tokat abarah seken Godihö pohao het hekez hañ tin pov ni nanapanen bat hekë.”²² Pot mañahan aban pop ñeti povon hatevetehapuh pim nonair naitü ahoam oraeh, povoz pim lopori honoñai ahoam tat zakep heris ravat borourat sah.

²³ Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin et mereet pot mañah, “Met aban nonair nai ahoam biamahan oraezari boi tatahoh Godiz masakavoz roketak sat hepan.”²⁴⁻²⁵ Pot hahan pim aban pori ñeti povon hatevetet home midin tat hehan Iesu maot epat parun mañah, “Erohol, met bol kamer ahö nap dimiñ meameg-ba napuz puioroh lip hat sapanez pap tat hepan, met povoz zut paru nonair nai ahotunañari Godiz masakao roketak sat hepanez bapap tat honoñai ahov tapan.”²⁶ Pot hahan aban pori home midin tat parumam nae nap epat mañah, “Ui erohol, povoz tairari God pim bapanen tin hepan?”²⁷ Pot nae nap mañoohan Iesu parun etet epat mañah, “Met añarab parumauhö añoh-okat rekot natotü, oñ God nonair nai mapotuz tin tamahapuhö rekot paru poek sapanez nonor ba ou batapan.”²⁸ Met pot hahan Pitahö Iesun epat mañah, “Met ni hatevet, dei deimotur deimeri betet ninañ dari emameg.”²⁹ Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Ne rotap arin añaomoh, tairap nemaz homet nem ñetiv añarab modarin mañovai gogot tohopanez hat pim zeir hamar, ma nonor papar bosir sau, ma ñarohol betet

sohopenezap, ³⁰ Godihö ev ham eparah mamog bat het betet sohopenez potü ritou metat hañitü ahoam pi manapanen, pim zeir ham modarar añarab modari pim nonor papar naner bos pot bavatat hepan. Met pi nem gogot tin tovai sohopenen añarab nemaz kaev ravapanez porihö pi bahori metat kakamao manohopan, oñ tokat pi abarah Godinañ pohao tin het hepan. ³¹ Met petev añarab ahö abatañinañ ravat hezarihanañ nari tokat porah abatañ bonori ravat hepan, oñ petev añarab abatañ bon hezarihanañ nari tokat abatañinañ ahoari ravat hepan.” Pot Iesu parun mañah.

Iesu ñomapanez maot mañah

Matiu 20:17-19; Ruka 18:31-34

³² Met Iesur pim mañairooh-abanari paru Zerusalem zeitak sapanez nonoroh soohapuh Iesu garos soohan pimeri pim tokat sooh, met aban Zerusalem zeitak heh-pori batam Iesuz kaev ravat urapanez haoh, povoz soohan paru pimaz zakep tat home midin tat heh, met parum tokat añarab sooh-pori ñaihet tat haovai sooh. Tahan Iesu pim mañairooh-abanari 12 pori baimain batat pi maot piih metapanezavoz homet epat parun mañah, ³³ “Met arin añoman hat-evetei. Petev dari Zerusalem zeitak sakan ne Añaraboz Nanep aban nari ne navapanepuh aban anumaihol bareñ elamahariz ahori aban ñeti kateñiz mañairaholohaz navat sapan. Tapanen paru ñeo hat ne ur noñomapanez ñetiv bahon batapanepuh paru aban pat Godiz hodad natarihaz navasapan. ³⁴ Tapanen aban pat porihö nemaz ñeti horiv hapanepuh neen ñaike nañat

gim lolov neñizat birepenañ nourat zirah ur noñomapan. Tapanen aliz nasikaro bon tapanen zeirevaizasik baviriri navatapanen ne maot bal haom,” pot mañah.

*Zemisir Zon Iesun mañahat ev
Matiu 20:20-28*

³⁵ Met Sebediz roñariv Zemisir Zon, parup pim nakoe emat epat mañah, “Añairameñip ae, met deip niin naiz at nañakaz zait tat ev emegig hakaz pot ni deip am etekë.” ³⁶ Met pot hahan pi parupin epat at mañah, “Met arip neohö tairao etomaz zait tat het hag?” ³⁷ Pot at mañahan parup piin epat mañah, “Met tokat ni abat ahovonañ ravat het añarab maporiz korav ravat hekez porah deip nim irih het aban garos ahoñariv ravat nim okat epat toutat hekaz zait teg.” ³⁸ Pot parup hahan Iesu parupin epat mañah, “Met aripim neen at nañameg-okovoz kapot arip tin hodad nat. Met tokat nem herisik kakam ahov netat bahori navatapanen hatevetemaz pov arip amun rekot hatevetepeke?” ³⁹ Pot mañahan parup piin epat mañah, “Met rekot deip ninañ honeo het kakamao hatevetek.” Pot hahan Iesu parupin maot epat mañah, “Met rotap tokat aripim herisikaroh amun kakam ahov etapanen hatevetepek, ⁴⁰ oñ arip ahoñariv ravat nem okat epat toutat hepekez neohö rekot aripin naañotü, oñ tairari nem Papap pimauhö an tat au hakahan hez-nen pori pot ravat hepan.”

⁴¹ Met pim mañairooh-aban modari paru ñeti povon hatevetet Zemisir Zoniz mogao tah.

⁴² Tahan Iesu paru maporiz as hahan emahan

pi parun epat mañah, “Met ari hodad, añarab Godiz homeo badae navat hezariz aban ahori kez tat hezaek añarab bat hor batamahan orah rezah aban ahö poriz irih het parum hamahat am tamah. ⁴³ Met tovai ari parum tamah-taput totunei, oñ ni tairap ahop ravekez homekez pop ni paru modari meñizovai sookezap pot ravat hekë. ⁴⁴ Ma ni aban nap nim modariz garosik ravat hekezap nimauz zaitivok nasotü, oñ ni añarab mapori meñizovai parum hahopanezat tovai sohokë. ⁴⁵ Met ne Añaraboz Nanep eveg, añarabohö ne neñizat nem gogov netohopanez homet naem, oñ neohö ñomat añarab ahovokaro meñizat parum hori tamahañiz hañiv bomaz emoh,” pot mañah.

Iesu etañ kut nap batin batah
Matiu 20:29-34; Ruka 18:35-43

⁴⁶ Pot mañat Iesur mañairooh-abanari paru sohot Zeriko zeitak berevahapuh poekanañ pim mañairooh-aban porir añarab ahovokaro pinañ honeo paru zei pot betet am sapanez soohan naek non helevavok aban etañ kut tat heh-*nap* toutat heh. Met pim etañ kut tat hehan orah rezah pi poek het añarabon monisir nonair naitü manapan hat mañ mañohot hehap, pim abatao Batimeas, met pim papap Timeas. ⁴⁷ Met Iesu emoochan paru, “Iesu Nasaret zeitakap emamah,” pot hahan pi hatevetet ñeo ñarah epat hah, “Iesu Devidiz ro iz mimip ae, ni nemaz zakep tat neñiz.” ⁴⁸ Pot mañahan añarab modarihö piin ñai mañat epat mañah, “Erom, ni tovai okat haotun.” Pot mañahan pi ahoam maot taput hah, “Devidiz

ro iz mimip ae, ni nemaz zakep tat neñiz.” ⁴⁹ Pot hahan Iesu hatevetet gaa tahapuh epat mañah, “Ari piin mañepeken ev emap.” Pot mañahan paru aban etañ kutapun mañah, “Erom, Iesu nimaz as hamahag, biñ rav. Tat bal hat pihaz sa.” ⁵⁰ Pot mañahan pi pim dim revahap baar betet bal hat Iesuz nakoe sah. ⁵¹ Tahan Iesu piin pot mañah, “Met neohö ni tair netomaz hat hameñ?” Pot at mañahan aban et kutañinañ popuhö piin epat mañah, “Añairameñip, nem etañ kut tat hezaek ni haken ligilapanen tin etemaz zait toh.” ⁵² Pot hahan Iesu epat mañah, “Kar, nim homeo neohö batin navatomaz badae bateñ, povoz ni ok tin haraveñig, tinam sohoz.” Pot Iesu mañahan nen tapuraham pim etañ ligilahan tin etehapuh pi Iesunañ honeo nonoroh sooh.

11

Iesu Zerusalem zeitak sah

Matiu 21:1-11; Ruka 19:28-40; Zon 12:12-19

¹ Met paru Zerusalem zeitaz totoi heriam Oliv dañevok hon sat berevah. Met dañ povok Betpasi ma Betani zeï potakaro demahan hehaek totoi sa berevahapuh Iesu pim mañairooh-abanarihanañ nañariv sapanez ² parupin epat mañat meeh, “Arip zeï totoi etet hez-okotak sat etepeken bol donki rop aban nap pim revah natoutap paru kiñ urapanen hepanen etet arip baviat ev bat emei. ³ Met bavilepekez tohopeken aban napuhö aripin pat, ‘Arip tairaz emat bol okop bavilameg?’ pot at añapanen epat mañei, ‘Met darim Amip donki ro epop basakan pim gog nao tapanepuh, maot

zuam meepanen bat ev emapanez hahan deip ev emat babilameg, pot piin mañat bat emei.”

⁴ Pot mañat meehan parup sat etehan bol donki ro nap zei haitokoroh paru kitı ur betehan hehan parup sat babilooh. ⁵ Tahan aban nakoe rouvat hehari parupin epat at mañah, “Ae, met arip tair tepekez bol donki ro okop emat babilameg?” ⁶ Pot hahan Iesuz parupin mañahat parun mañahan paru donki rop parup basapanez gu hah. ⁷ Tahan parup donki rop bat Iesuhaz sah. Tat parupim dimiñariv donki popuz revah tez bizahan Iesu revah hel toutah. ⁸ Tahan añarab ahovokaro parum dim revahari tezat nonoroh biivai soohan nari sat zi marañ ur elat bat emat nonoroh biivai sooh.* ⁹ Tat añarab nari garos met nari tokat tat ahoam biñ ravat epat haovai sooh,

“Epopuz homet biñ haovai sook. Met pi Godiz abat ahovonañ emamahaek tin metohopan, povoz dari pimaz biñ ravat hameg.

¹⁰ Met batam darim iz mimiholoz ahop Devid pi parum ahop ravat tin korav hehavoiz zut aban epop darimaz tin korav ahop ravat hepanezap ev emah, povoz God abarah hezapuz abatao bat hel batat biñ ravat ev hameg.”

Buk Song 118:25-26

¹¹ Met pot haovai paru Iesunañ honeo sohot Zerusalem zeitak sah. Tat Iesu kohat Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokahapuh pi nonair nai mapotun etevai sat em tat garë hahan gitap

---

* **11:8:** Pavar 8 -Met aban betezari donkiholok helat sooh, ma parumotü biihan basooh, oñ aban ahori osiholok ma kamereholok helat sooh.

bañodapanez tah, povoz mañairooh-abanarinañ paru honeo Betani zeitak maot borourat sat poek orah.

Iesu zi pik nameden mañah

Matiu 21:18-19

¹² Met orat aliz zeirevaizasik paru Betani zeit betet maot emoohapuh Iesu gin ñomah. ¹³ Tat pi etehan zi namedez abatao pik pomed hotoh heriam hehaek Iesu ul nañ tavapan hat zi pomedekaz sahan zi pomed uloñ navadarah, povoz tae nenatam heh. ¹⁴ Tahan pi zi pomen den epat mañah, “Ni tovai uloñ maot badotü.” Pot mañahan pim mañairooh-abanari povon hat-eveteh.

Aban nair nai zum toohari ruah

Matiu 21:12-17; Ruka 19:45-48; Zon 2:13-22

¹⁵ Met pot tat paru sohot Zerusalem zeitak sat berevahapuh Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat etehan aban nari ideholor anumaihol bizahan heh.†

Ma mod nari parum aruñik hehan paru Romaholoz moni heleñ bat emat manoochan apokañ tat Zudaholoz monis manooch.‡ Met pot toohan Iesu emat etet abanari ruovai arü poñ bavetet id pururuahol biihan heh arü poñ amun baveteh.

¹⁶ Tahapuh ganö añarab modari zeï rom povok

---

† **11:15:** Pavar 15 kapotak -Met id porir anumai pori añarab bat Godiz homet bareñ elohopanez hat bat em bizat zum tat monis bohot heh. ‡ **11:15:** Pavar 15 pavarah -Met Roma ñiai abanari Israel zeï posiz korav ravat hehaek orah rezah Romaholoz monis bat het tovai sooh, oñ Godiz tup ahomakeh bizapan hat bat emat apok hañ tat Israel parumauz moniñ manahan bat poek bizooh, oñ Romaholozas poek naviz.

parumotü basapan hezavoz ah ñeo epat mañah, “Evo, arimotü bat saem tohopekez non bonorö ev.” ¹⁷ Pot mañat pi parun epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, Nem tup ahomak paru añarab mapori nemaz homet mañeo nañohopanez tupumak ev, pot hahopan. Met pot menahan hez, oñ arihö ñeti pov ba iz batat añaraboz moni ahos moreg metat bamegiek givogï tamegivoz zut ravamahan pim zei epamak bahori ok batameg.” ¹⁸ Met pot tat hahan aban ñeti kateñiz mañairaholor aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahozi pim pot tah-ñetiv hatevetet pi ur ñomapanez homet nonoroz mel tooh, oñ pi ñetiñ tin haovai emoohan añarab ahovokaro hatevetet home midin tat heh, povoz aban ahö pori pimaz ñaihet tat am heh.

¹⁹ Met hapanezai ravahan Iesur mañairooh-abanari Zerusalem zeit betet sah.

Zi pik pomeden etehan tahat ev

Matiu 21:20-22

²⁰ Met orat zeirevai narah al teevai paru sat zi pik haopat mañah-pomeden etehan map ñu ravat heh. ²¹ Tahan Pita povoz homet Iesun epat mañah, “Añairameñip eterë, met haopat zi epemed hori ravapanez ni mañeñiek ñu haravah.” ²²⁻²³ Pot hahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Rotapuam ne arin epat añom, Aban nap pim loporih Godiz tin homeo badae batat, Rotap pi neñizapan, pot homet lop houlorizaronañ naketuz popuhö rekot pi dañ okovon, ‘Ni pezat iv havevok sa,’ pot mañapanen rekot pim hapanezat tapan. ²⁴ Povoz ne arin epat añom,

Met arim loporizaroh Godiz tin homeo badae batat het tairai anapanez ma eñizapanez mañ mañepék, povoz pi rekot arim mañevoz hañiv anapan. ²⁵ Met ari mañeo hapekez porah arim modari hori tairañ etapanez poñiz unun manat kos rez manepekepuh mañ hapek, povoz arim Pap abarah hezap arim hori tairatü tovai sohopekez potuz amun unun manat hepan. [²⁶ Met ari aban modariz hori etohopanez poñiz unun naman het homehopek, povoz arim Pap abarah hezap arim hori tohopekez poñiz amun unun naman het homehopan.” Pot parun mañah.]

*Pim tovai emoohavoz at mañah
Matu 21:23-27; Ruka 20:1-8*

²⁷ Met Iesur pim mañairooh-abanari maot Zerusalem zeitak sah. Tat Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat lokat sat em toohan aban ñeti kateñiz mañairaholor aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir Zudaholoz koravori pihaz emah. ²⁸ Tat piin paru epat mañah, “Met tairapuhö ni ahop ba navatat gog tovai emameñ-okon tookez nañahat emat ok tameñ?” ²⁹ Pot mañahan Iesu parun epat mañah, “Met ne garos arin amun navoz at añoman ari neen ñeti hañiv nañepék, povozahoh ne nem tamoh-epeñiz kapot arin amun bar añom. ³⁰ Met God Zoanin mañahan añarab ivoh memeoh, ma hamarrah aban napuhö mañahan tooh? Ñeti povoz hañiv ari neen nañei.”

³¹ Pot mañahan parumam giz ñun ñun nae nap epat mañah, “Met, ‘God Zoanin mañahan tooh,’ pot dari mañakan pi epat añapan, ‘Met tairais pi haohan ari pim ñetiv barotap navat teg?’ Pot

darin añapan hez. ³² Ma, ‘Hamarahanañ aban napuhö Zoanin mañahan tooh,’ pot piin mañak, povoz añarab mod eperi hatevetet darimaz mogao tat tair etapan? Met paru eperi Zoan pi Godiz propet abanap heh, pot pimaz homet hez, povoz dari mogao etat bahori avatapan hezag dari piin hameg-epat namañotü.” ³³ Pot nae nap mañat Iesun hañiv epat mañah, “Met Zoaniz het toohavoz kapot dei unun.” Pot mañahan pi pat, “Kar, met ne arin Zoaniz toohavoz at añohon hañiv nanañ teg, povoz ne amun arim, Tairapuhö neen nañahan tamoh-kap pot arin bar naañotü,” pot mañah.

12

*Aban horiri avasiz korav ravah-ñetiv
Matu 21:33-46; Ruka 20:9-19*

¹ Iesu pot mañat maot aban nariti bavatat ñetiv epat mañah, “Met aban nap pim ham ahö nar hehaek avas menat temer demahapuh greip marañ elat ñedehan heh. Tahan kohat roketak hamauruv greip uloñ badat utap tapanen tavat mez rapapanen uruv berevapanez pos biipanez hat kedet biihan heh. Tahan givogiri emat uloñ utap tapanen tavapan hezavoz homet aban koravop het etehopanez zeimak agarè revah tove-mak demahan heh. Tat aban mod nari korav meñet pot mañah, ‘Ari greip uloñ utap tapanen bain ivöv matut tepekepuh nemaуз nao nevizat nao arim bei,’ pot mañat aban maup pi hotoh pataek sat heh.

² Met sat hehapuh tokat aban mau pop pot homeh, Peti greip uloñ avasik badat utap hatahan bain ivov matut tahao ev, pot homet pim gog aban nap meehan av posik korav heharihō bain ivov manapanen bat emapanez hat meehan sah. ³ Tahan aban korav heh-porihō meehan emah-aban pop iv pov manapanez kaev ravat birepenañ urahapuh meehan upaip maot sah. ⁴ Pot metahan sahan aban avasiz maup gog aban mod napuhoen meehan sahan aban korav ravat hehari maot hori taput tat pim gagavok ahoam ur kelat bahori batah. ⁵ Tahan tokat maup maot gog aban mod nap meehan sahan aban korav heh-porihō men ñomah. Pot tahan pi gog aban modari ahoam meehan sahan taput tat paru nari urah, met mod nari men ñomah. ⁶ Tahan maupuz gog aban mod nari nakez, oñ pim rop nen heh, povoz pim ro tin pimaz ahoam zait tat hehap meepanen sapanen paru, ‘Ae, aban ahop ev,’ pot hat pim ñeo hapanen paru hatevetepan. Pot homet pim rop meehan sah. ⁷ Tahan paru avasiz korav hehari ro popun etet epat nae nap mañah, ‘Ae, av epesiz maupuz rop ok meehan emahag, etei. Met papapuzatü pihar bapan hezag, dari pi zuam bat ur ñomakapuh av epes darim pohao bak.’ ⁸ Pot hahapuh pi bat ur ñomat avasiz bin binivok beteh.”

⁹ Pot ñetiv Iesu mañat aban poek het hatevetet heharin epat at mañah, “Met tokat greip avasiz maup emat aban av posik korav hehari tair metapanez ari homeameg? Peti pi emat aban hori pori map men ñomapan. Tat aban tin av posik korav ravat hepanezen nari meñepanen hepan. ¹⁰ Met

Baiñetinavoz Tepatak ñeti epov epat menahan hez,

Met aban nari zeï namak demapanez bah nar bat etet, ‘Horir ev,’ pot hat betehan oraehan bah tapur zeïmakez tok bah kapot tatar bavatah.

¹¹ Met darim ahop pot bavatah, povoz dari etet, ‘God tinaharam ok etamah,’ pot hameg.
Buk Song 118:22-23

Met pot menahan hez-epov ari rekö hamegiek hodad nata?”

¹² Met ñeti epov Iesu pot parun mañahan paru hatevetet met pi parumaz homet aban korav hoririti zut tat ñeti pov hah, pot paru hodad ravah, povoz pi bat demapanez homeoh, oñ añarab pimaz ahoam zait tat heh, povoz paru Iesu bapanen añarabohö paru bahori metapan hezavoz homet ñaihet tat hehapuh paru Iesu betet sah.

*Takes monis manoohavoz at mañah
Matiu 22:15-22; Ruka 20:20-26*

¹³ Met paru Parisi aban nari met Erod popuz hahan hehat tovai emooh-aban nari sat at ñe nañ mañapanen pi hañ horiv hapanen bapanez mañat meehan pihaz sah. ¹⁴ Tat piin epat mañah, “Añairameñip ae, met dei nimaz hodad, ni ñeti rotapuñihar hameñip. Tat ni dei añarab kaev ravakaz homet hez bon, oñ aban ahö ravat hezarir betezari dei mapori Godiz nonoroh tin sohokaz ni ñeti rotap povohar añañameñip, povoz niin at nañakan hatevetet hañiv dein bar añ. Met dari takes monis Sisa popuz gavman abanari manameg-pov tin ma horiv ok tameg? Ni tair

homeameñ?” ¹⁵ Pot at hah, oñ Iesu parum homet het emat at mañah-povoz hodad haravat hehapuh, pi parun epat mañah, “Tairreiz ne hori nao haom hat ari neen okat at nañeg? Met moni hel nas bat nañairei.” ¹⁶ Pot mañahan paru moni nas batez manahan pi etet parun at mañah, “Met tairapuz akopur abatao ev?” Pot hahan paru epat hah, “Met Sisaz akopur abatao ok.” ¹⁷ Pot hahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Met povoz tairatü Sisa aban ahö popuz au ravat hez-potü paru manei, oñ tairatü Godiz au ravat hez-potü God manei.” Pot mañahan paru hatevetet agol atat pim tin hahavoz home midin tah.

Añarab maot bal hapanez at mañah
Matiu 22:23-33; Ruka 20:27-40

¹⁸ Met Sadiusi aban porihö ñomamahari maot bal nakaotü, pot haoh-pori emahapuh, ¹⁹ Iesun epat at mañah, “Añairameñip ae, met Mosesihö ñeti darim tovai sookazao epat menahan hez, Met aban nap añap bat het ñaro navat hepanepuh ñomapanen aban popuz bosip hepanezaek añ hapuri pop bapanepuh ñarohol batapanen, pim nanepuz ñarohol pot ravat hepan, pot menahan hez. ²⁰ Met ñeti nao epat nañakan ni hatevet. Aban nari 7 batahan heh, met nanë garosikap añap bat ñaro navat het abup ñomahan, ²¹ pim bos tokatizapuhoz añ hapuri pop bat pi amun ñaro navat het ñomah. Met mod tokatip amun añ tapup bat het ñomah. ²² Tahan aban 7 pori añ nen popuam bat ñarohol navat bonoam het ñomovai sohot aban kap pot map bon tahan tokat añ popuhoz ñomah. ²³ Met aban 7 porihö añ hon

pop bat ñomovai soohan paru maporiz añap pot ravat heh, povoz tokat ñomamahari bal hapanez hameg-porah añ pop abü tairapuz añap ravat hepan?”

²⁴ Pot at mañahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Met ari Baiñetnavoz Tepatak menahan hezaek rekö hat hodad narav, ma Godiz kezavoz amun tin hodad nat hez, povoz kut tat neen okat nañeg. ²⁵ Met paru añarab ñomamah-pori maot bal hapanez porah paru enzol abarah hezariz zut ravat hepanepuh maot nae nap navotü, oñ am hepan. ²⁶ Met ari añarab ñomat maot bal nakaotü, pot hamegivoz ne arin epat añom, met Mosesihö tepatak ñetiv pot menahan hezaek ari rekö hakameg, oñ tair tat ari tin hodad narav? Met zi namedek itinañad rai rai hat bon narav hehan Godihö Mosesin ñeti nao epat mañah, ‘Moses, ne nim iz mimihol Abraamir Aisakir Zekopoz korav ravat hezap ev,’ pot piin mañah. ²⁷ Met God pi ñomat bon tamahariz koravop narav, oñ biriririz korav ravat hez, povoz aban pori ñomahaekanañ sat pinañ honeo biriri hez, pot arin ev añamoh. Met ari kut tat neen ñeti okov at nañeg,” pot mañah.

Ñeti katë garosikavoz ñetiv

Matiu 22:34-40; Ruka 10:25-28

²⁸ Pot mañahan aban ñeti kateñiz mañairaholohanañ nap hatevetet pi pot homeh, Iesu pi Sadiusi abanarin ñeti hañiv tin mañah. Pot homet pi Iesuz nakoe emat epat at mañah, “Met Mosesiz ñeti kateñ hahan hezaek tairavohö modañ ritou metat garosikao ravat hez?” ²⁹ Pot at mañahan Iesu pat, “Met ñeti katë mapoñiz ahö

garosikao eveg, Ari Israel añarab tin hatevetei, God pi nenap arim ahop hez, ³⁰ povoz nim hezhezao ma loporir hodadeo map pi nenap manat kez tat pimazahar zait tat hezei. ³¹ Met ñeti katë epovoz irih modao amun epat hahaek menahan hez, Met nimaüz homet zakep tat hezavoz zut añarab modariz homet zakep tat tin metovai sohoz. Met ñeti katë epovokarohö ñeti katë modañ map ritou metat garosikavokaro ravat hez.”

³² Met Iesu pot mañahan ñeti kateñiz at mañahpop Iesun ñeti hañiv epat mañah, “Añairameñip tin hañ, met God pi ahö tin nenap hezan pim zut mod nap bon, pot ni rotap ok hañ. ³³ Met darim hezhezao ma loporir hodadeo map pi manat pimazahar zait tat hek. Tat darim heriñiz homet zakep tat hezavoz zut darim modariz homet zakep tat tin metohot hek. Met darim pot tovai sookaz povohö añarab Godiz homet anumai ma mod tairatü manohopanez pov ritou metat hepan.” ³⁴ Met pi Iesun pot mañahan Iesu pot homeh, Met aban epop hodad tinavonañap ev. Pot homehapuh pi aban popun maot epat mañah, “Met Godiz masakavoz roketak sat hekez ni totoi raveñ.” Pot ñeti hañ tinao mañahan añarab poek hehari home midin tat heh, povoz porahanañ Iesun maot at ñe mod nañ namañ, oñ paru bapap tat am heh.

*Iesu añarabon at mañahat ev
Matu 22:41-46; Ruka 20:41-44*

³⁵ Met aliz nasik Iesu Godiz tup ahomakez temeraz kohat het añarab togü manat heharin baiñetinao bar mañahapuh añarab porin at

mañah, “Met aban ñeti kateñiz mañairahol epat arin añamah, ‘God Kristo arimaz eñizat avapanez au hahan hez-pop pi Devidiz ro iz mimip ou ravat hepan,’ oñ pot arin añamahavoz homet epat añoman ari homei. ³⁶⁻³⁷ Met mamog Devid Godiz Pul Tinapuhö hodadeo manahan pot hahan hez, ‘God nem Amipun pot mañah, “Nem mar giñasiz nakoe ev emat touteken nimaz kaev ravat hepandez pori bat hor batat nim irih meñeman ni parum revah hekë.” ’ *Buk Song 110:1*

Met ev Devid Kristo popuz homet, Nem Amip, pot hah-pop tair tat pim iz mim nenap ou ravapan?”*

Met Iesu poek het ñetiñ haovai emoohan añarab ahovokaro tin hatevetehot biñ ravat heh.

*Iesu aban mañairaholoz horivoz mañah
Matu 23:1-36; Ruka 20:45-47*

³⁸ Tahan Iesu maot parun epat mañah, “Met ari aban ñeti kateñiz mañairaholoz tamahat to-tunei. Met paru pori parum dim tovë tinari meamahapuh añarab togü manat hezaek sat biñ ravat het sat em tamahan añarab parun etet, ‘Deim ahoi ae,’ pot mañohopanez paru zait tat parum heriñ bat hel batamah. ³⁹ Met arim topour zeñik lokat topourameg-porah paru pori sat garosik tek tinañik toutapanez paru zait tat toutamah, ma gipizor anumai bareñat biñ ravat

---

* **12:36-37:** Pavar 36 -37 -Met Kristo pi pohao hezap ok, povoz Devidiz ahop heh, oñ hamarrah Maria bataan abanap ravahaek pi Devid tapupuz ro iz mimip ou ravah. Met Parisi aban pori, Iesu pi Kristo Godihö meepane au hahan heh-tapup ok, pot pimaz hom namee, povoz Iesu at ñe pov parun mañahan hañiv hapanez bapap tah.

topourat nameg-porah paru bol ahö tinañihar parum an tat bat napanez zait tat bamah. ⁴⁰ Met aban pori paru amun añ hapuriholoz zeñik sat meñizamah bon, oñ paru sat añ hapurihol moreg metat parum zeñir nonair naitü parum bama-han paru betez hez. Met paru pot tamaharihö modari parun etet ñeti tinao hahopanez hat mañeo toveam beri haz hahot hez. Met paru aban pot tamah-pori tokat ñevok biit hañ hori ahov manapan, povoz ari hodadeo bat parum tamahan añoh-epat tovai totunei.” Iesu parun pot mañah.

Añ hapurip monis biih-ñetiv

Ruka 21:1-4

⁴¹ Pot mañat Iesu sat Godiz tup ahö pomakez romevoz kohat pimaz homet moniñ bat emat bizoohaek nakoe toutat hehan añarab moni heleñ bat emat biohan pi etet heh. Tahan aban monir zeirurum ahotunañari moniñ ahoam bizooch, ⁴² oñ am etehan añ hapuri monir zeirurum bon nap emat pim moni mav nasikaro nen biihan oraehat bat emat bizah.

⁴³⁻⁴⁴ Tahan Iesu pim mañairooh-abanarin mar boe metahan emat topourahan pi parun epat mañah, “Met paru aban okori parum monis ahoam oraezaek nañ bat em bizahan ahoam am oraez, oñ añ monir zeirurum bon okop pi monis oraepanez homet nakez, oñ am map bat em bizah, povoz añ hapuri okop Godiz taevavok ahoam ok bizah, oñ aban mod moniñ ahoam bizah-okori Godiz taevavok aviam ok bizah,” pot mañah.

13

*Iesu tup ahomak hori ravapan hah
Matiu 24:1-2; Ruka 21:5-6*

¹ Met Iesu pot mañat bon tahapuh tup pomakehanañ berevat sapanez tahan pim mañairoohaban napuhö epat piin mañah, “Añairameñip ae, met hel tin ahoñinañ tup tin epamak demahan hezaekan ni eterë.” ² Pot hahan Iesu ñeti hañiv parun epat mañah, “Erohöl ae, ari tup ahö epamaken etet hamegiek ne rotap arin epat añom, paruhö tup epamak heleñinañ tin kez demovai helahan hezaek aban ñai narihö map ur edapanen ñodat hel nao hel modavoz revah naoraetü, oñ map mainor pain ravat oraepan.” pot mañah.

*Honoñai mapoñ ou ravapan
Matiu 24:3-14; Ruka 21:7-19*

³ Met Iesu pot mañat sat Oliv dañevok toutat hehapuh etehan Godiz tup ahomak karom akat hehan Pitar Zemisir Zonir Anduru paru nen pori pim nakoe emahapuh piin epat at mañah, ⁴ “Met tairarah nim tup karom akamakez ñeti hañi-pov tapan? Ma tairañ garos ou ravapanen etet dei hodad tat, ‘Rotap totoi ravapanez tahan ev tah,’ pot hak? Povoz ni dein bar añeken hatevetet hodad tak.”

⁵⁻⁶ Pot mañahan Iesu ñetiv parun epat mañah, “Met tin homet etevai sohozei. Met tokat aban narizaro honep honep emat nem abatao hahot pot moreg hahopan, ‘Met ne tapup ev.’ Pot hapanen añarab ahovokaro hatevetet paru barotap batapan, povoz aban hamoh-porihö arin moreg etapan hezag tin homet etevai sohozei. ⁷ Met

tokat arim totoi naek zei ñai ahov ou ravat nae nap menapanen ari hatevetehopek. Ma 'Zei hotoh nasik ñai ahov berevah,' pot hapanen hatevetepek. Tat ari zuam zageri tat ahoam home midin totunei, oñ tapanez pov am tap, met pot tapanez porah ne zuam naemotuzarah ok. ⁸ Oñ añarab nari zei nasikanañ bal hat emat zei modasikarinañ nae nap menapan, ma aban togü nat bal hat sat aban togü modatanañ nae nap menapan, ma zeisikaroh gin ahov berevohopan, ma hamarah zebemun ahö tohopan. Met añahol ñarohol batapanez garos kapot tat kaka-mao aviam hateveteamahavoz zut nonair nai hamoh-potü berevapanen honoñai ou ravapanen hatevetehopekez pov kapot nenaek ok hatevete-hopek.

⁹ Met pot tapanez porah ari tin homet hezei. Met nem ñetivoz kaev ravat hepanez pori ari avat sat paru ñevok eviipan, ma arim topour zeinik ari lokepeken paru nari biñinañ ourapan, ma ari nemaz homet hepekezaek paru nari kaev ravat avat beri akahopanepuh sat gavman aban ahoriz nakoe eñepanen hepek. Tapanen arihö nem ñeti tinao paru porin mañohopek. ¹⁰ Oñ garos ari nem baiñetinao añarab maporin mañovai sohopeken hatevetehopanen ev arin nem añamoh-epotü tokat ou ravapan. ¹¹ Met paru ari avat ñevok eviipanez porah ari ñaihet tat, Ui dari hañ tairao hak batah? pot home midin totunei, oñ Godiz Pul Tinapuhö arim hahopekezat hodadeo ari anohopanen hahopek.

¹² Met aban nari parum naner bos tairari nemaz homet emohopanezariz kaev ravat beri hat

ñai abanari manapanen paru bat men ñomapan. Ma pap nari amun taput parum ñarohol metohopan, ma ñaro narihö amun parum nonor papaz zu taput metohopanen ñai aban nari men ñomohopan. ¹³ Met ari nemaz homevai emohopekezaek añarab mapori arimaz kaev ravat mogao etohopan. Met pot etohopanen ari tairari kaev narav het rez kek tat nemaz homet tovai sohopekezari God pimeri avat tin hepekezaek eñepanen pohao hepek,” pot mañah.

Pei horip berevapan

Matiu 24:15-28; Ruka 21:20-24

¹⁴ Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met pei hori ahovonañ nap berevat ou ravapanepuh natotuz ahao hahan hez-poek lokat tapanen ari etepek.” (Met Iesu pot hahan hez-ñeti epov ari rekö hapekezari tinam homet hodadeo bei.) Met Iesu maot epat mañah, “Met pei pop emat pot tapanez hamoh-porah añarab Zudia zeisik hepanezari parum zein betet paru barezat dañeñik sapan. ¹⁵ Met añarab ze aropoñik toutat hepanez poro maot parum zeinik kohat lokat parumotü navotü, oñ am poekanañ barezat sapan. ¹⁶ Ma añarab adañik sat gogot tohopanezari maot zeinik emat parum tamaravoz dimihol navotü, oñ poekanañ am barezat sapan. ¹⁷ Mai zakep, met pot tapanez porah añ ñaro ñekeñinañ ravat hepanezari, ma añ ñarohol maok batat apetei manohopanezari paru barezat bar baram sapan, pot homeamoh. ¹⁸ Met utarar tamarao tapanezarah pei pop emapanen porü hat barezat sepekez rekot bon, povoz homet God

eñizohopanez mañ mañovai sohopeken porah pei pop naemotü. ¹⁹ Met pot tapanez porah añarab honoñai mapoñ hatevetehopan, met God abarar hamar kapot tat matut tahaekanañ honoñai berevapanez hamoh-povoz zut nao ou narav, met tokat pim zut mod nao amun ou naravotü, oñ berevapanez hamoh-nen poraham ou ravat bon tapan. ²⁰ Oñ God pimauhö pim añarab ba ou batahan hezariz homet zakep tat honoñai poñ tokat berevohopanez añoh-poñiz homet alizañ ba avï batah, oñ pi pot ba avï navatatin añarab map hori ravat ñomah narab.

²¹ Met honoñai pov berevohopanez porah aban narihö arin epat moreg añohopan, ‘Met Kristo emat hezag ari ev emat etei,’ ma mod narihö, ‘Kristo zei okatak haemat ok hez.’ Pot añapanen ari parum añapanez povoz tovai, ‘Rotap ok añah,’ pot haotunei. ²² Ma aban moreg narihö emat, ‘Ne Kristo, Godihö zu netat nemeehan emohop ev,’ ma ‘Ne Godiz propet abanap ev,’ pot añapan. Tapanepuh ari Godiz añarab ba ou avatahan hezari etet, ‘Rotap Godihö meehan emahap ev,’ pot hapekez homet red navor nao tapanen agol atat ari etet barotap batotunei. ²³ Met nem ñeti añoh-epov tokat ou ravapanezao ev bar añoh, povoz ari hatevetet tin hodad ravat etet hezei,” pot mañah.

Añaraboz Nanep maot erapan

Matiu 24:29-31; Ruka 21:25-28

²⁴⁻²⁵ Pot mañat Iesu maot epat mañah, “Met honoñai map añoh-epeñ mamog berevat bon tovaïam gitap berevovai pim alizao maot bon

tapanen kutur manapan, ma ñonis berevovai pim alizao amun maot bon tat namañotü. Ma zeizañ abarahanañ tiz ñodapan, ma abarah mod hezatü parum non samahañ betet patatü betez betez sohopan. ²⁶ Pot tohopanen ne Añaraboz Nanep kez ahovor aliz ahovonañ unitak rouvat eroman añarab neen et nereepan. ²⁷ Met eromaz porah nem enzolihol meeman zeï maporizaroh saem tat God pimauz au hahan hez-añarab pori batogü manapan,” pot mañah.

Ziñin etet hodad ravameg-ñetiv

Matiu 24:32-35; Ruka 21:29-33

²⁸ Met Iesu pot mañat maot epat mañah, “Met ziñiz tamahat ari homei. Met zi taeñ ñodat zi tae mageiñ meet het tor ravovai samahan ari etet pot hameg, ‘Git kezao ravapanez ev tah,’ pot hameg. ²⁹ Povož zut tokat ari etepeken nonair nai añamoh-epotü ou ravapanen, ‘Totoiam pi maot emapanez ev tah,’ pot hapek. ³⁰ Met ari hatevetei, Zuda arim nari nañom am hepanen hamoh-epotü ou ravapanen etepan. ³¹ Met tokat abarar hamarar nonair nai map bon tapan, oñ nem ñeti haovai emamoh-map poñ pohao am het hepanepuh bon natotü,” pot mañah.

Pi erapanez alizasiz ñetiv

Matiu 24:36-44

³² Pot mañat maot pi epat mañah, “Met eromaz alizasiz ari añarab hodad nat, ma enzolihol povoz amun hodad nat, ma ne pim rop amun hodad nat, oñ nem Pap nenap pimauhö aliz posiz hodad hez. ³³ Met arihanañ nap nem ou ravomaz pov tin hodad nat, povoz ari tin ñai bizat etet hezei.

³⁴ Met añamoh-epovoz ñeti nao zu tat epat añom, Met aban ahö nap pim zeit betet pat naek sapanez hat pim gog aban nari pim nonair naiz korav ravat hepanezari baverat gogoñ main main au mañat haitokoroz korav ahop ravat etet hepanez napun mañapan. ³⁵ Met zeñ añoh-pomakez mau pop sat hepanezaekanañ tairarah maot emapan? Pi hapanezai, ma kuturutak, ma hohorep ñeo hamaharah, ma zeit al teevai emapanez porahaz ari hodad nat, ³⁶ met ganö pi kilam zuam emat etepanen ari pim gogot betet am unun orat hepek hezag, ari povoz badede ravat pimaz tin etet hezei. ³⁷ Met nem ñeti petev arin añomaz toh-epov ne añarab mapori hatevetapanez zait toh, Ari mapori tinam ñai bizat etet hezei,” pot mañah.

14

Iesu ur ñomapanez hah

Matiu 26:1-5; Ruka 22:1-2; Zon 11:45-54

¹ Met aliz nasikaro bon tapanen Zuda darimeri meñizahan tin hehavož homet anumair gipiz arö tapanez aliz pos* met berë tu nak hepanez poñ nohopanez aliz poñ totoi ravah. Tahan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairahol topourat Iesu kilam demat basat ur ñomapanez nae nap mañah. ² Tat epat hah, “Met dari anumair gipiz nohokaz-aliz poñik hameg-epat takan añarab etet kaev ravat emenapan hezag, porah pi naurotü.” Pot paru hah.

---

* **14:1:** Pavar 1 -Met aliz posiz abatao Pasova pot mañooh.

*Añ nap pim gagaih ueriv baouzourah
Matiu 26:6-13; Zon 12:1-8*

³ Met Iesu Betani zeitak aban Saimon modap batam obuloñ pohao tat het tin ravat hehapuz zeimakeh sat heh. Tahan añ nap ñerë nao helevonañ matut tahan uer ulagï tinavonañ navoz abatao nad hamah-pov meehan hehaek monï ahosinañ zum tat bat emat Iesu gipiz nohot hehan etet pimaz zakep tat uer pov pim gagaih baouzourah. ⁴ Tahan añarab nari añ popuhö Iesu metah-povon etet kaev ravat epat hah, “Oir, met monï ahos zum tah-uer okov tairaiz pi okat tat Iesuz gagaih upaiam baouzourah? ⁵ Met uer okov aban nap zum tapanez manahatin monï ahos 300 kina pi manahan bat añarab nonair nai bonori meñzapanez manah narab.” ⁶ Pot paru haohan Iesu hatevetet parun epat mañah, “Met añ epop ne tin netahag, tairaiz ari pimaz ñeti horï okov hameg? Evo, okat haotunei. ⁷ Met orah rezah añarab nonair nai bonori arinañ hepanen meñizohopek, oñ ne arinañ pohao heman tin netohopekez bonop ev. ⁸ Met añ epop uer neeh baoz nourah-epov ne ñomoman nem herisik ur neelat ba nevizapanezavoz zut pi tin tat okat netah. ⁹ Met epat arin añoman hatevetei. Nem ñeti tinao zeisikaroh añarabon mañovai pim netah-ñeti epov amun honeo hahopanen pimaz pat, ‘Pi tin metah,’ pot hat añ epopuz homehopan,” pot hah.

*Zudas Iesu aban ahorin mañairapanez hah
Matiu 26:14-16; Ruka 22:3-6*

¹⁰ Iesu pot haohan pim mañairooh-abanarohanañ nap Zudas Iskeriot aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorin mañairapanen Iesu bapanez hat sat parun mañah. ¹¹ Tahan paru aban ahö pori ñetï povon hatevetet biñ ravahapuh paruhoen pi monï nas manapanen Iesun mañairapanez mañahan Zudas narah piin mañairapanen paru pi bapanez nonoroz mel tooh.

Iesu pim mañairaholonañ gipiz nah

Matiu 26:17-25; Ruka 22:7-13; Zon 13:21-30

¹² Met paru Betani zeitak hehapuh berë tu nak hepenez poñ nohopanez aliz poñiz garosikas al teehan bol sipsip rohol urat napanez tah-posik mañairooh-abanari emat Iesun epat at mañah, “Met dei zei tairamakeh sat Israel darimeri meñizahan tin hehavozez homet† anumair gipiz arö tat biokan ni emeken dari nak?” ¹³ Pot hahan Iesu pi mañairooh-abanarohanañ nañariv meepekez tat epat mañah, “Met arip zei ahö akatazañ sohot etepeken aban nap iv ñerë ahovok ivov holat emat nonoroh arip zei anapanepuh mamog ravat sapanen arip pim tokat sohot etepeken, ¹⁴ pi sat zei tairamakeh lokapanez pomakeh arip amun sa lokat aban maupun epat mañei, ‘Met darim añairamahap epat hat deip emeehan emeg, “Nem mañairamoh-abanarohanañ dei Pasovaz homet toutat anumair gipiz nakaz zei giruv taek ev hez?”’ ¹⁵ Pot piin mañepeken pi zei girü ahö agarë revah hepenezavok dari toutat nakaz tin tapanen hepanezavon añairapanen arip zei girü povok darim

---

† **14:12:** Pavar 12 -Met parum pot tohavozez abatao Pasova pot mañoooh.

anumair gipiz nakazatü arö tat bizohopeken dei emak.”

¹⁶ Pot mañat meehan aban poñariv zeï ahö potak sat etehan Iesuz mañat meeh-pot ravahan parup tovai sahapuh Pasovaz homet napanez anumair gipiz arö tat bioh.

¹⁷ Met pot tahan zeit kutur manovai soohan Iesur mañairooh-abanari honeo sat zeï pomakeh lokah. ¹⁸ Tahapuh paru toutat anumair gipiz novai Iesu parun epat mañah, “Met ne rotap arin ev añomaz toh. Ari eperihanañ nap ne-nañ honeo deip het gipiz nameñipuhö ne nava-panezarin mañairekë.” ¹⁹ Met pot mañahan pim mañairooh-abanari honoñai tat honep honepuhö pin, “Ni nemaz hameñi?” pot at mañovai sooh. ²⁰ Tahan Iesu parun hañiv epat mañah, “Met arihanañ ni tairap gipiz suasik oraezaek deip honeo bat nameg-popuhö pot netekë. ²¹ Met ne Añaraboz Nanep batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hez-taput netapan, oñ ni aban tairap ne navapanezarin mañairekez pop zavaruzap ni hañ hori ahov bekë. Met aban pot ne netekezap nim nonopuz zatakanañ ni nanavat hehavozatin, hañ hori pov bekezat nat teñin tin ravah narab,” pot mañah.

Iesu pimeri beretar ivov manah

Matiu 26:26-30; Ruka 22:14-20; 1 Korin 11:23-25

²² Met paru nohot hehapuh Iesu beret bat Godin biñ mañahapuh bapezat pim mañairooh-abanari manovai sat epat mañah, “Nem aboi ev, ari bat nei.” ²³ Pot mañat manahan nah.

Tahan bain ivov kapurah mañar biihan hehaek bat Godin taput biñ mañat pot hah, “Nem uveo ev, ari mapori bat nei.” ²⁴ Pot mañahapuh epat mañah, “Met Godiz au hahan hezat nem uveo berevat añaraboz horiv olat bavon batapan. Tapanen Godihö nem uvevon etet pot hapan, ‘Nem au hahan hehavo rotapuv petev ou har-avah.’ ²⁵ Met bain iv epov ne arinañ honeo ev het noh-epekanañ nain heman tokat God añaraboz korav ahop ravapanez porahahoh iv magei nao ne maot nom.” ²⁶ Pot hahapuh paru daa nas hat berevat Zerusalem zeit betet Oliv dañevokaz sapanez sah.

Pita bavai hapanez mañah

Matiu 26:31-35; Ruka 22:31-34; Zon 13:36-38

²⁷ Met Oliv dañevokaz sapanez nonoroh sohot Iesu pim mañair abanarin epat mañah, “Met Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, God bol sipsipiholoz koravop ur ñomapanen pim sipsipihol ñaihetivoz rap reet main ravat sapan. Pot menahan hezavoz zut paru ne navat netapanen ari etet ñaihet tat ne nevetet barezat sepek. ²⁸ Oñ ne ñomomazaekanañ maot bal haomapuh arim garos Galili zeisik soman poek ari emepék.” ²⁹ Pot mañahan Pita hatevetet hañiv epat mañah, “Paru eperi ni nevetet barezat sapan batah, oñ ne ni nanevetetü.” ³⁰ Pot hahan Iesu epat mañah, “Met ne rotapuam niin epat nañom, Kutur epatak id hohor bizap ñe houlovokaro nakam hepanen ni navokaro nao nemaz niin at nañapanen epat bavai mañekë, ‘Evo, ne pimaz hodad nat.’” ³¹ Pot hahan Pita kezao maot epat mañah, “Evo, met ni

nourapanez hapan, povoz ne amun ninañ deip honeo ourapan, oñ ne nimaz bavai namañotü.” Pot mañahan mañairooh-aban modari pinañ honeo ravat pim hah-taputam paru hah.

*Getsemani poek Godin mañ mañah
Matiu 26:36-46; Ruka 22:39-46*

³² Met pot hahapuh poekanañ Getsemani hamarrah sat poek hehapuh Iesu parun epat mañah, “Ne nem Papapun mañ mañomag, ari epeek toutat hezei.” ³³ Pot mañahapuh Pitar Zemisir Zon baviit paru honeo sat het Iesu pim loporih metapanezavoz zakepiv ahoam homeoh. ³⁴ Tahapuh parun pot mañah, “Nem netapanezavoz zakepiv ahö mapoam neeh hezaek, petev ne tairam ñomom batah, pot homeamoh, povoz ari nenañ honeo etaet het etehozei.” ³⁵⁻³⁶ Pot mañat pi main kotiokat sat hamarrah sa ñodat het Godin epat ahoam mañ mañooh, “Apai, niuhö rekot nem kakam hatevetemaz toh-epov nehanañ bazei manekhez homeamoh, oñ kar, neohö nem zaitivok homemaz pot natotü, oñ nim zaitivok hañin hezatam am tom.” ³⁷ Pot mañahapuh pi bal hat pim mañairooh-aban nañariv nap hehaekaz hat borourat sat etehan paru orat hehan bazageri tat Pitan pot mañah, “Saimon, ni nenañ honeo het eteokez hanañohon hatevetet am orat heza?” ³⁸ Pot mañat parun epat mañah, “Met ne hodad, arim loporizaroh tin het kez ravat hepekez zaitiv hez, oñ arim heriñ am sepsep hez, povoz ganö Seten ari moreg etapanen ñodepek hezavoz tinam ari etet het Godin mañ mañohozei.”

³⁹ Met pot mañat pi maot sat Godin mamog mañ mañahat maot mañ mañah. ⁴⁰ Met pot mañ mañat pi maot borourat emat etehan pim mañairooh-aban pori au gom tat orat hehan pi emat bazageri tahan paru het piin ñeti tairao mañapan hat am hehan Iesu maot sah.

⁴¹ Met pi sat mañ mañoohaekanañ maot emat parun epat mañah, “Ari arim heriñ tin bizat am orat heza? Erohol nen ok oreg. Met ne Añaraboz Nanep aban horivonañari ne nava-panez pov totoi ravahan, ⁴² aban ne nava-panezarin mañairapanez pop garos ok haemama-hag, ari bal hapeken sak,” pot mañah.

Zudas abanari Iesu bamanah

Matiu 26:47-56; Ruka 22:47-53; Zon 18:3-12

⁴³ Pot mañovai aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairaholor Zudaholoz korav modari aban ahò navokaro meehan parum en raveñir zi tupuhav bat Zudasinañ paru honeo emah. ⁴⁴ Met Zudas mamog paru porin epat hamañahan heh, “Ne dari sakapuh aban pop batot noman ari etet emat pi bepekepuh tin bahore hat bat sei.”

⁴⁵ Pot mañah, povoz paru emahapuh Zudas pim mamog parun mañahat tat pi Iesuz nakoe emat, “Añairameñip ae,” pot mañahapuh Iesu batot nah.

⁴⁶ Tahan paru modari etet zuam emat Iesu bahapuh kezao bahore hah. ⁴⁷ Pot tahan Iesunañ honeo heh-nap rouvat hehaek pi etet kaev ravat pim en raves elevokanañ bateet aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahopuz gog aban nap menahan bazei manahan hat kapoe men el beteh.

⁴⁸ Tahan Iesu paru aban porin epat mañah, “Evo,

ne aban ñaip hat ari ñaitunañ ne navepekez hat emegi? ⁴⁹ Met ne Godiz tup ahomakez temeraz kohat het orah rezah arin ñetiv añoohon ari ne nanav. Oñ batam Baiñetinavoz Tepatak menahan hezavoz rotapuv ou ravapanez tah.” ⁵⁰ Pot parun mañahan pim mañairooh-abanari hatevetet Iesu betet barezat sah.

Aban ro nap barezah-ñetiv

⁵¹ Met aban ro nap, pim herisik giv aer nenar ruat bapoti tat hehap, Iesu basahan parum eñatak etevai emoohan paru etet pi bapan hat pim givorah bahan, ⁵² pim giv por baar betet barekap barezat sah.

Aban ahoi Iesu ñevok bizah

Matu 26:57-68; Ruka 22:54-55,63-71; Zon 18:12-14,19-24

⁵³ Met pot tahan aban anumaihol bareñ eloohariz ahopuz zeimakeh aban ñeti kateñiz mañairaholor aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir Zudaholoz korav modari togü manat hehaek aban Iesu bahari pi basah.

⁵⁴ Tahan Pita parum tokat hotoh heriam sohapuh zei pomakez romevoz kohat sah. Tat zei pomakez korav ravat heharinañ honeo itiñadek toutat barai ñarohot heh.

⁵⁵⁻⁵⁶ Tahan Zuda kaunsor aban ahö pori map topourat hehan Iesu basahaek hateveteahan pi ur ñomapanez zait tah, povoz aban narin mañahan emat ñeti moreg povor kao ahoam pimaz haoh, oñ paru ñeti moreg haoh-poñ main main haohan pim hori tah, pot haohavoz rotapuv ou narav.

⁵⁷ Tahan aban mod nari emat rouvat pimaz ñeti

moreg nao epat hah, ⁵⁸ “Aban epop pi pot hahan dei hatevetegip ev, ‘Ne Godiz tup ahomak abanari houloam het demoohaek neohö edat aliz nasikaro nasik tup mod abanariz nademotuz pomak rekot maot demom.’” ⁵⁹ Met parupim ñeti hah-pov pat pat hah, povoz rotapuv ou narav. ⁶⁰ Tahan aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahop parum ñaravatak bal haz rouvat het Iesun epat at mañah, “Met nimaz aban eperi nim hori hañivoz hamah-epovoz ñeti hañ nao ni hakez homeameñi?” ⁶¹ Pot at mañahan Iesu piin ñeti hañiv namañ, oñ am hehan maot piin at mañah, “Met ni rotap Kristo, God map tin hezapuz ropu?” ⁶² Pot hahan Iesu hañiv epat mañah, “Ne tapup ev, met tokat ne Añaraboz Nanep darim map Ahopuz mar giñasik tek tinatak toutat hemazaekanañ maot unitak eroman ari etepek.”

⁶³ Met pot mañahan aban pop hatevetet mogao ahoam tahapuh gitait ravat pimauz dimir giv bakelat pim modarin epat mañah, “Met aban epop pimauhö ñeti moregao ok hakahan dari hat haveteg, povoz tairaiz aban mod nari emat pimaz ñeti mod nao hapan? ⁶⁴ Evo, pimauhö ok ñeti horiv hakahag, ari pimaz tair homeameg?” Pot at mañahan paru mapori pot hah, “Pi hori hahap akeg, ur ñomap.”

⁶⁵ Pot hahan aban nari gim lolov meñizat pim etañik dim teriranañ medemat marañinañ urovai pot mañooh, “Niuhö ne aban tairapuhö ev nouramoh-epopuz abatao haz.” Pot honep honep mañat uroohan zei heh-pomakez aban korav heh-pori amun pi bat ahoam urooh.

Pita Iesuz bavai hah

Matiu 26:69-75; Ruka 22:54-62; Zon 18:15-18,25-27

⁶⁶ Met Pita ogarë irih zeimakez dorovok het itiñadek barai ñarohot hehan aban Kaiapasiz as ñari nap emat piin etet pot mañah, ⁶⁷ “Ae, met ni amun Iesu Nasaret zeitak aban popunañ honeo heñip ok.” Pot mañahan Pita epat hah, ⁶⁸ “Evo, nim ñetï hameñ-okovoz ne hodad nat.” Met pi pot hat temeraz haitokoroz totoi harevaïam id hohor biz nap ñeo hah. ⁶⁹ Tahan as ñari pop piin maot etet aban pim totoi heharin epat mañah, “Met aban epop paruhanañ nap ev.” ⁷⁰ Pot hahan pi maot hah, “Evo, pimaz ne hodad nat.” Met aviam hevai aban Pitaz totoi rouvat heharihoen Pitan epat mañah, “Met ni paru Galili poriz ñevonañ hameñin dei hateveteamegiek, ni parunañ honeo heñiekanañ ev emat deinañ het hameñ, povoz evo haotun.” ⁷¹ Pot mañahan Pita kez ravat epat mañah, “Met ne moreg arin añoman God ne nemenapan hezag, aban arim hameg-okopuz rotap ne unun.” ⁷² Met pot haovai id hohor bizap maot ñeo haoh. Tahan Pita Iesuz, “Id hohor bizap houlovokaro ñeo nak hepanen nemaz navokaro nao bavai mañekë,” pot mañah-povoz pi maot homet zakepiv ahö tat iñ hahot heh.

15

Iesu Pailat ahopuhaz basah

Matiu 27:1-2,11-14; Ruka 23:1-5; Zon 18:28-38

¹ Met zeit al teevaïam aban anumaihol bareñ elat mañaroohariz ahorir Zudaholoz koravorir aban ñetï kateñiz mañairaholor kaunsor modari Iesu ur ñomapanez ñetiv bahon batah. Tat paru

birepenañ Iesuz marañiz demat Roma gavman ahop Pailat popuhaz basah. ² Tahan Pailat piin etet epat at mañah, “Ni Zudaholoz ahopu?” Pot mañahan Iesu hañiv epat mañah, “Ni rotap nemaz ok hameñ.” ³ Pot hahan Zuda aban ahoi ur ñomapanez zait tat ñeti moregañ ahoam haohan Iesu ñeti hañiv parun namañ am heh, ⁴ povoz Pailat maot Iesun at mañah, “Met aban eperi nimaz hamahavon hatevetet tairaiz ni hañiv nak hez?” ⁵ Pot mañahan Iesu Pailatin hañiv am namañ tahavoz Pailat ahoam home midin tooh.

Pailat Iesu ur ñomapanez hah

Matiu 27:15-26; Ruka 23:13-25; Zon 18:39-19:16

⁶ Met darimeri meñizahan tin hehavoz homet gipiz nooh-aliz poñik* orah rezah Pailat pi epat tooh, kakam zeimakeh hehariz añarabon at mañoohan paru tairapuz zait tat het haoh-pop baverevapanez mañoohan baverevooh. ⁷ Met Iesu urapanez basat haoh-porah aban nap pim abatao Barabas pi kakam zeimakeh heh. Met pi mamog aban hori mod narinañ honeo ravat Roma gavmanihol ruapanen sapan hat paru ze ñai metovai pi aban nari men ñomahan Roma ñai abanari pi bat kakam zeimakeh memeriihan pim mod pot taharinañ paru honeo heh. ⁸ Met añarab topourat Pailatin aban nari kakam zeimakeh hehaek baverevoohat maot potam baverevapanen sapanez mañah. ⁹⁻¹⁰ Met añarab ahovokaro Iesuz zait tat hehaek, aban ahoi pimaz kaev ravat ur ñomapanez haoh-pov Pailat hodad heh,

---

* **15:6:** Pavar 6 -Met aliz poñiz abatao Pasova, pot mañooh.

povoz pi añarab topourat heh-porin at mañah, “Met ari Zudaholoz ahop Iesu meeman arihaz emapanez zait tegi?”

¹¹ Pot Pailat at mañahan paru am homehot hañiv namañ hehan, aban anumaihol bareñ elat mañaroorhariz ahorihö añarab pimaz kaev ravat parum hapanezat tapanez epat mañovai sooh, “Met Pailat emat maot arin at añapanen hañiv epat mañei, ‘Dei Barabas baverev meeken sapanez zait teg,’ pot piin mañei.” ¹² Met pot mañahan añarab porin mañahat paru Pailatin mañah. Tahan Pailat maot parun epat at mañah, “Met aban ari Zudaholoz ahop hameg-pop ne tair metom?” ¹³ Pot mañahan paru maot ñeo ñarah epat hah, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” ¹⁴ Pot hahan Pailat maot at mañah, “Met pi hori tairao tahavoz homet ari okat hameg?” Pot hahan paru mapori ñeo ñarah hat maot epat hah, “Zirah ur ñomap, zirah ur ñomap.” ¹⁵ Met pot ahoam haohan Pailat añarab pimaz biñ rava-panez hat parum hahat tat Barabas baverev meehan sahan, pim ñai abanari Iesu bat birepenañ pi urapanepuh paru basat zirah ur ñomapanez mañah.

Iesun ñebul mañooh
Matiu 27:27-31; Zon 19:1-3

¹⁶ Pot mañahan ñai aban pori Pailat popuz zeimakez romevoz kohat Iesu basat ñai aban modarin mañahan emat paru honeo ravat heh. ¹⁷ Tahapuh ñai aban pori paru Iesu aban ahopuz zut metapanez pim ñimir giv batezat parum aban ahopuz ñim giv mav redevonañ tinar momoruat

bi teñoñinañ narep bat emat aban ahopuz koekasiz zut bakoñ tat Iesuz gagaih memevizah. ¹⁸ Pot metahapuh paru ñebul epat mañah, “Ui, Zudaholoz aban ahopun eterë.” ¹⁹ Pot mañahapuh zir bat pim gagaih urahapuh paru pi gim loloñ meñizah. Tahapuh paru rariñ rez bareñat, “Ui, Zudaholoz aban ahopun eterë,” pot ñebul piin mañah. ²⁰ Met paru pot metohot het garë hat dim giv mavar maot baar betet pimauz dimip memeehapuh zirah ur ñomapanez baverevat basah.

Iesu zirah urah

Matiu 27:32-44; Ruka 23:26-43; Zon 19:17-27

²¹ Met paru Iesu bat soohan aban nap Aleksandar Rupusiz papap, pim abatao Saimon, met pi Sairini zeisikanañap, zeï ahö potakaz sapanez hat emoohan nonoroh paru baviihapuh ñai abanari piin etet Iesuz zir bañelet sapanez ñe kezao piin mañahan hahat tah. ²² Tahan paru ham naraz abatao Golgota mañoohaek sah. Met Golgota abat povoz abat kapot ev, Aban napuz gag hataiz zutar. ²³ Met pot manooh-poek paru sat berevahapuh parum toohat bain ivovor bot nao ba in balavï tat Iesu nat kakam ahov hat navetetuz hat manahan pi evo hat nain tah.

²⁴⁻²⁵ Met pot tovai tapurah 9 kirok toohan ñai abanari Iesu bat pim dimir giv bateehapuh zirah biit urat bat hel bavareñahan hehan heleñinañ ekerë nao† tohot paru tairari modari ritou metahari pim dimir giv nap nim main main bah. ²⁶ Met garos zi nasik, pim tair hahan urah-pov epat menah,

---

† **15:24-25:** Pavar 24-25 -Met kasiv tamegivoz zut heleñinañ ekerë pov tah.

ABAN EPOP ZUDAHOLOZ ABAN AHOP EV.
 Pot menahaek pim gagaiz revah zi teritak urahan heh. ²⁷ Met aban givogï toohañariv nap Iesuz mar giñasiti zi porah urat modap mar gavenesiti zi porah urah. [²⁸ Met mamog Baiñetinavoz Tepatak pot menahan hez, Met pi paru aban hori tohopanezarinañ hepanen añarab etepan. Met aban poñariv honeo urahan pot menahan hezavoz rotapuv ou ravah.]

²⁹⁻³⁰ Pot metahan hehan añarab nonoroh hon har tohot Iesu zirah urahan hehaekan etet paru ñebul mañovai pot piin mañooh, “Erom ae, ni Godiz tup ahomak edat aliz nasikaro nasik maot demekez haoñip akeg, nimaühö zi akar betet tin ravat er,” pot mañooh.

³¹ Met aban anumaihol bareñ elat mañarohariz ahorir aban ñeti kateñiz mañairaholor Zudaholoz korav modari paru amun honeo saem tohot epat ñebul mañooh, “Met pi modari batin batoohap ak, oñ pimaühö pim heris rekot batin navat hez. ³² Met aban akap pi Kristo Israel zeï epesiz amï abatavonañ ahop pot haohap akeg, povoz pi zi akar betet erapanen dari etet pimaz homeo badae batak.” Met aban pinañ karar zirezaroh urahan hehañariv amun piin ñebul mañooh.

Iesu ñomah-ñetiv

Matiu 27:45-56; Ruka 23:44-49; Zon 19:28-30

³³ Met gitauputak 12 kirok tahan zeit kutur ravamahavoz zut hamar map kutur manat hehan sohot hapanezai 3 kirok ravahan zeit kutur ravat hehaek maot al tezah. ³⁴ Tahan Iesu parum ñevonañ ñeo ñarah epat hah, “Eloi, Eloi, lama

sabaktani?” Met ñe pot hahavoz kapot epat hez, God nem ahop, ni tairaiz ne nevetet seña? ³⁵ Pot haohan aban pim totoi rouvat heh-nari hatevetet epat hah, “Aban akap propet aban Elaiza pop emat meñzapanez ak hamah.” ³⁶ Pot hahan aban nap zuam punur bat bain iv sepelevoz ñereo oraehaek meehan ivov pun porah lokahan zirah demat Iesu napan hat bat emat manah. Tahapuh aban pop epat hah, “Met rekot Elaiza emat pi meñzapanez zir betet erapan ma tair? Dari gaa tat am etet hek” ³⁷ Pot haohanam Iesu ñeo ñarah hat ñomah.

³⁸ Met ñomovai tapurah Godiz tup ahomakez kohat zeï girü goevor ahov bamain batat dim giv ahö tinar badahan hehaek pimauhö agarë revahanañ kelat ogarë teritak emahan ek narav main ek narav main ravah.

³⁹ Met ñai abanariz ahop Iesuz totoi rouvat hehaek pim hahapuh ñomah-povon pi etet hatevetet, “Ae rotap aban akap Godiz rop ak,” pot hah.

⁴⁰ Met añ nari amun hotoh heriam rouvat etet heh. Met añ porihanañ nap Maria Magdala zeitakanañap, met modap Maria Zosesir Zemis modapuz nonop, met añ modap Salome. ⁴¹ Met paru añ pori batam Iesu Galili zeisik heharah pinañ honeo emohot meñizovai emoohari ok, met añ mod nari Iesunañ honeo poekanañ Zerusalem zeitak emooh-pori amun honeo heh.

Iesuz heris bavizah

Matiu 27:57-61; Ruka 23:50-56; Zon 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Met aban mod nap Zosep pi paru Zudaholoz kaunsor aban ahop ravat het Godiz

masakavoz roketak hepanez pov ou ravapanez zait tat homet heh-pop pi Arimatia zeitakanañap emat poek heh. Met zeirevai gogot natotuz alizas, pot homet gipiz nohopanezatü añahol niania tat biohan oraehas ok, met hapanezai ravahan Zosep pop Pailat ahopuhaz sat pi ñaihet nat, oñ Iesuz heris bapanez at mañah. ⁴⁴ Tahan Pailat pi Iesu zuam ñomahao hatevetet home midin tahapuh pim ñai abanapuz as hahan emahan at mañah, “Met Iesu rotap hañomaha?” ⁴⁵ Pot at mañahan ñai aban pop gu hahan hatevetehapuh pi Zosepen Iesuz heris bañizat basapanez gu hah. ⁴⁶ Tahan Zosep giv nar zum tat bat emahapuh Iesuz heris zirah urahan hehaek bañizat bahapuh giv porah el hatat basat hel puiorö mamog paru hel ahovok menahan hehaek bizahapuh Zosep hel ahö nas bahavoe tovai emat hel puioroz haitokoroh barau rau tahan heh. ⁴⁷ Met Maria Magdala zeitakapur Maria Zosesiz nonop parup Iesu bizoohan etet heh.

16

Iesu bal hah-ñetiv

Matiu 28:1-10; Ruka 24:1-12; Zon 20:1-10

¹⁻² Met Zudaholoz gogot nat heh-aliz pos bon tahan Sande aliz pos maok al teevaiam Maria Magdala zeitakanañapur Maria Zemisiz nonopur Salome, añ pori botevor uer ulagi tinavonañañ zum tahapuh Iesuz herisik ur memelapanez bav-izahaekaz hat basah. ³ Met soohapuh parumam nae nap epat mañovai sooh, “Met dari sat berevakan tairapuhö hel ahos puiorö merizahan

hezaek bahavoe tapanen lokak?” ⁴ Met pot hao-vai sohot honat etehan napuhö hel pos bahavoe tat havetehan oraeh. ⁵ Tahan paru kohat hel puioroh lokat etehan aban dim aerap meet hehap parum mar giñ positï toutat hehan paru etet rak tah. ⁶ Tahan pi parun epat mañah, “Met ari tovai rak tat ñaihet totunei, oñ ne hodad, ari Iesu Nasaret zeitakanañap zirah ur ñomahan bavizahaekan etepekez ari ok emeg. Povoze ari pi bizahan hehaekan ev etei, met pi epekam naoraez, oñ bal hat hasah. ⁷ Met ari sat Pitar pim mañairooh-aban modarin epat mañei, ‘Met Iesu batam arin añoohat tat pi Galili zeisik garos sapanen ari sat piin poek etepeke,’ pot sat mañei.” ⁸ Pot mañahan añ poru paru ñaihet tat dei dei tahapuh berevat hel pui poorö betet barezat sohapuh mod narin parum tat emah-pov namañ, oñ ñaihet tat am sah.

Maria Iesun eteh

Matiu 28:9-10; Zon 20:11-18

⁹ Met Sande aliz pos al tezahan Iesu ñomahaekanañ bal hat sahapuh Maria Magdala zeitakanañap batam pituhol 7 menat hehan Iesu ruahan sah-popuz nakoe Iesu ou ravah. ¹⁰ Tahan Maria piin etehapuh sat aban Iesunañ sohari parum loporizaro hori ravat iñ hahot hehaek sahapuh pot bar mañah, ¹¹ “Met ari hatevetei, darim Amip maot biriri ravat hezan ne petev et hareohö.” Pot mañahan paru hatevetet barotap navat heh.

Mañairañariv nonoroh Iesun eteh

Ruka 24:13-35

¹² Met aliz tapusik mañairooh-aban nañariv zeit betet nonoroh soohan Iesu pim heris pat ravat emoohan aban poñariv sat bavizah. ¹³ Tahapuh parup maot borourat sat mañairooh-aban modarin mañahan paru ñetĩ pov hatevetet, “Rotap ok hamah,” pot paru nak, oñ am heh.

Iesu maot parum ñaravatak emah-ñetiv

Matiu 28:16-20; Ruka 24:36-49; Zon 20:19-23; Aposor 1:6-8

¹⁴ Met mod narah pim mañairooh-abanari 11 toutat gipiz noohan Iesu maot parum nakoe emah. Tahapuh paru pimaz homeo tin badae navat heh, ma pi mamogavokaro emahan añarab nari piin etet parun emat mañahan, Rotap pi bal hakah, pot nak heh, povokaroz pi parun ñetĩ kezao mañah. ¹⁵ Tahapuh pi parun epat mañah, “Met ari zeisikaroh sat añarab maporin nem ñetĩ tinao mañofozei. ¹⁶ Met tairap ñetĩ pov hatevetet nemaz homeo badae batapanen ivov memepekezap Godihö maot pimop bavatapan, oñ tairap nemaz homeo badae navatotuzap pi pohao betepanen horiek sapan. ¹⁷ Met pot tepeken God añarab nemaz homeo badae batat hepanezari pim kezao manapanen pim gog tin ahov tovai sohopenepuh nem abatavonañ pitü horiri ruhopenen sohopen, ma parum ñe hodad nat patañiam hahopan. ¹⁸ Ma hamal lam horivonañari het añarab menamahan ñomamahporin et naream parum marañinañ bapanen menapanen nañomotü, ma iv hori añarab nat ñomamah-pov rekot paru napanepuh nañomotü.

Met añarab lamao tat hepanezarih parum marañ bizohopanen maot tin ravohopan,” pot mañah.

God Iesu bat abarah helah

Ruka 24:50-53; Aposor 1:9-11

¹⁹ Met darim Amip Iesu ñeti epov parun mañat bon tahan God pi abarah bat helahapuh pim mar giñasiz nakoe tek tinatak meñehan toutat hez. ²⁰ Met pim mañairooh-abanari zeisikaroh sat pim ñetiñ mañovai sooh. Ma pi paru meñizat hehan red navor nao kezavonañ tooh, povoz añarab agol atat etet hehapuh ñeti mañooohan hateveteoh-poñ barotap batoooh.

(Iesuz ñetiv aban Makiz menahat nen ev.)

Baiñetinavoz Tep Tokatit
The New Testament in the Kunimaipa Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Kunimaipa long
Niugini

copyright © 1989, 2002 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kunimaipa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

d39747ff-5d8e-5f3a-b70c-bc47d226623d